

RECULL DE RELATS

1r. BATXILLERAT

Continuidad de los parques

había empezado a leer la novela unos días antes. La abandonó por negocios urgentes, volvió a abrirla cuando regresaba en tren a la finca; se dejaba interesar lentamente por la trama, por el dibujo de los personajes. Esa tarde, después de escribir una carta a su apoderado y discutir con el mayordomo una cuestión de aparcerías volvió al libro en la tranquilidad del estudio que miraba hacia el parque de los robles. Arrellanado en su sillón favorito de espaldas a la puerta que lo hubiera molestado como una irritante posibilidad de intrusiones, dejó que su mano izquierda acariciara una y otra vez el terciopelo verde y se puso a leer los últimos capítulos. Su memoria retenía sin esfuerzo los nombres y las imágenes de los protagonistas; la ilusión novelesca lo ganó casi en seguida. Gozaba del placer casi perverso de irse desgajando línea a línea de lo que lo rodeaba, y sentir a la vez que su cabeza descansaba cómodamente en el terciopelo del alto respaldo, que los cigarrillos seguían al alcance de la mano, que más allá de los ventanales danzaba el aire del atardecer bajo los robles. Palabra a palabra, absorbido por la sórdida disyuntiva de los héroes, dejándose ir hacia las imágenes que se concertaban y adquirían color y movimiento, fue testigo del último encuentro en la cabaña del monte. Primero entraba la mujer, recelosa; ahora llegaba el amante, lastimada la cara por el chicotazo de una rama. Admirablemente restallaba ella la sangre con sus besos, pero él rechazaba las caricias, no había venido para repetir las ceremonias de una pasión secreta, protegida por un mundo de hojas secas y senderos furtivos. El puñal se entibiaba contra su pecho, y debajo latía la libertad agazapada. Un diálogo anhelante corría por las páginas como un arroyo de serpientes, y se sentía que todo estaba decidido desde siempre. Hasta esas caricias que enredaban el cuerpo del amante como queriendo retenerlo y disuadirlo, dibujaban abominablemente la figura de otro cuerpo que era necesario destruir. Nada había sido olvidado; coartadas, azares, posibles errores. A partir de esa hora cada instante tenía su empleo minuciosamente atribuido. El doble repaso despiadado se interrumpía apenas para que una mano acariciara una mejilla. Empezaba a anochecer.

Sin mirarse ya, atados rígidamente a la tarea que los esperaba, se separaron en la puerta de la cabaña. Ella debía seguir por la senda que iba al norte. Desde la senda opuesta él se volvió un instante para verla correr con el pelo suelto. Corrió a su vez, parapetándose en los árboles y los setos, hasta distinguir en la bruma malva del crepúsculo la alameda que llevaba a la casa. Los perros no debían ladrar, y no ladraron. El mayordomo no estaría a esa hora, y no estaba. Subió los tres peldaños del porche y entró. Desde la sangre galopando en sus oídos le llegaban las palabras de la mujer: primero una sala azul, después una galería, una escalera alfombrada. En lo alto, dos puertas. Nadie en la primera habitación, nadie en la segunda. La puerta del salón, y entonces el puñal en la mano. la luz de los ventanales, el alto respaldo de un sillón de terciopelo verde, la cabeza del hombre en el sillón leyendo una novela.

Primer amor impossible

E

ll era tímid i ella ho interpretava tot al peu de la lletra. Aleshores, ell, un dia, com que no sabia què dir, per dir alguna cosa digué:
—Adéu!

Dos-cents dotze i dos-cents tretze

A

ixò diu que era un home molt pobre, molt pobre, molt pobre, i com que li agradaven les històries i rondalles i no tenia diners per a comprar llibres i vivia a la ciutat —on ningú no sap contes—, se les va escriure ell. Quan la bona gent, compadida, li va regalar un devocionari perenne, un televisor vell i un trencaclosques nou, era ja massa tard i continuava escrivint-se contes i més contes. Com aquell que fa:

Dues notes a peu de pàgina s'havien enamorat. Com que vivien en pàgines encarades —la 212 i la 213—, eren felices a la llibreria, sense cap altre contratemps

que alguna mà fullejadora d'un possible comprador. Però un estudiant s'endugué el llibre i començaren a passar estones separades. Un dia l'estudiant en subratllà una i l'altra es va enfadar: «No m'agrada que et pintes», digué, i tingueren una baralla. Portaven ja una setmana sense parlar-se quan l'estudiant deixà obert el llibre entre ambdues pàgines per anar a comprar tabac i fou atropellat per un cotxe. El pare del xicot volgué conservar per sempre la seua cambra tal com ell l'havia deixada: la cadira una mica separada de la taula, el cendrer ple de burilles, el llibre obert entre les pàgines 212 i 213...

Costums de prínceps i princeses

U

na princesa va dir a un príncep:

—¿Et vols casar amb mi?

El príncep li respongué:

—Oh, sí, gentil princesa. Primerament, però, hauràs de quedar encantada, després et desencantaré i després després hauré de lluitar contra un drac. Després després després ton pare s'oposarà a la boda i jo buscaré una bruixa bona que em done un elixir per a apaivagar la fúria de ton pare i després després després després hi haurà un torneig que jo guanyaré, i aleshores em casaré amb tu.

La princesa, commoguda, va fer allò que calia. Es deixà encantar per la primera bruixa dolenta

que ho intentà. Era un bruixa novícia i se li veia de seguida la intenció, però la princesa volia casar-se aviat. Es va quedar encantada i així continua. El príncep, per les causes que fossen, es va casar amb una altra.

Ja ho sabeu. ¡Podeu anar a desencantar-la, xicots! Hom diu, però, que si se la desencanta, demana que mateu un drac, que convenceu el seu terrible pare i que guanyeu un torneig. Després de tant de temps, ¿què menys es pot demanar, no?

La forma de dur els cabells

E

ra aquella forma de dur els cabells allò que per al xicot constituïa el principal atractiu de la xica, i ella no ho sabia. Potser no n'era exactament l'atractiu principal, però sí la porta d'entrada del seu esguard, el signe pel qual la identificava entre les cent trenta-dues empleades del magatzem. Ell la suposava distinta, única, per mil detalls que no s'havia atrevit a constatar i mil virtuts que reconeixeria quan es tractassen.

Arribava l'hora d'eixida i ella se soltava el llaç, s'estufava els cabells i hi componia una altra figura. Ell, que l'esperava a l'eixida, no la reconeixia entre la petita multitud de dependents.

El conte acaba ací. O una mica després. Ella ja el coneixia de vista i no s'explicava com aquell xicot que tant se la mirava de lluny, rondejant per la secció de jocs de taula, no li deia res. ¿A qui esperava si no era a ella? Alguna vegada li va somriure i ell no se n'assabentà. Ni tampoc el dia que va entropessar deliberadament amb ell, i ell s'atabalà mirant cap al darrere d'ella com si buscàs alguna cosa. És clar, ¿com podia saber ella que a ell li resultava imprescindible aquella configuració del cabell que es conformava seguint les ordres de l'empresa?

Hauria dit ell:

—M'encanta la forma com duus el cabell.

I ella hauria contestat:

—¿Tu creus? El llaç és obligatori. Manies de l'empresa.

És clar que en aquesta hipotètica conversa ell hauria explicat que el mèrit no era de l'empresa, que miràs les altres: les normes eren les mateixes, però, ¿quina diferència!

Ella pensava si no esperaria una altra, però no. Durant algun temps el va seguir, i és clar que sí! Sempre abatut, camí de l'autobús o d'un *pub*, sempre igual, rebutjant —això ella no ho sabia mai— la idea que era l'amant del gerent i que eixien per una altra porta. Xicot estrany.

Així, quan el comitè d'empresa aconseguí la llibertat de pentinat per a les empleades i a ella la canviaren a la secció de roba interior de senyora, ell abandonà tota esperança, convençut que el gerent l'havia retirada. Semblava bona xica, potser s'hauria casat.

J. V. Marqués

Va caure de genolls, davant de la noia, i li va abraçar les cames. Va passar la mà dreta per sota la faldilla i li va acariciar la cuixa.

— ...voldria saber què, o quin seguit de coses han fet de mi un egotista. No te'n riguis. M'agradaria tornar a interessar-me per la gent. I, sobretot, m'agradaria deixar de ser així amb tu... Perquè m'interesses molt. Per això necessito que m'ajudis a descobrir en quipés ocasions em comporto així... I perquè ho faig. M'agradaria que en parléssim.

CASA AMB JARDÍ

L'home puja a l'auto (un Fiat Uno, blau metallitzat) i llança la cartera al seient posterior. Està cansat per la feina del dia, i content perquè aquell matí, quan ell i la dona sortien de casa, han trobat, a la bústia (a la qual, per cert, ha de posar algun dia d'aquests els noms, perquè des que va caure la targeta on eren escrits no ha trobat el moment per tornarlos-hi a posar), un sobre de la caixa d'estalvis amb el rebut de l'últim pagament de la hipoteca sobre la casa. L'home ve, precisament, de celebrar-ho privadament al bar on, sovint, sortint de la feina i de camí cap a casa, es detura a beure, abans d'agafar l'autopista. Avui ha pres, com sempre que hi va, dues cerveses i un mig whisky. Mentre s'asseu al volant pensa que tindrà problemes, per aquest gotet de whisky i per aquestes cerveses, el dia que els policies de trànsit el parin per fer-li una rutinària prova d'alcoholèmia.

L'home recorda com, al principi d'aquells set anys que ha durat el pagament de la hipoteca, la xifra que havia d'abonar mensualment li ofegava el pressupost, mentre que, els últims anys, gairebé ni la notava. Potser també ha estat perquè s'ha anat acostumant lentament a la casa: de bon comen-

çament, no era gens amant de viure fora de la ciutat. Però la dona s'havia enderiat a viure en una d'aquelles torretes de dos pisos, amb jardí, que havia vist en una urbanització enfilada a la muntanya, i la cosa no va tenir retop.

Surt aviat de l'autopista. Un dels arguments a favor de viure en aquella casa era, precisament, que sovint es triga més a anar d'un barri a l'altre de la ciutat que no pas a anar de la ciutat a aquella urbanització que, així, reuneix els avantatges de la ciutat i els de la natura. Aparca el cotxe just al davant de la porta i es renya per haver passat un altre dia sense trucar que vinguin a arreglar la porta automàtica del garatge. Para el motor, hi posa la barra de seguretat, recull la cartera i tanca l'auto d'un cop sec. Empeny la porta de la tanca del jardí i, només de trepitjar el camí de pedra que serpenteja per la gespa, el ve a rebre el gos, un sètter que salta i mou la cua, alegre. L'home s'ajup, li acaricia el cap, cull una branca de terra i la llança a l'altra banda de jardí. El gos corre a buscar-la. A la porta, repenjada al marc, l'espera la dona.

— Has trigat.

— M'he parat un moment a fer una copa.

— No m'agrada que facis copes abans de venir a casa. Un dia tindrem un disgust.

La dona li besa els llavis, i puja escales amunt. L'home deixa l'americana al penja-robes que hi ha al costat de la porta. Treu el diari de la cartera. Deixa la cartera sobre la consola i entra a la sala. Seu a la butaca rosa, just al costat de la llar de foc que ara — som

a la primavera — és apagada. Encén el llum, desplega el diari i hi busca la pàgina de passatemps. Aquell migdia, mentre dinava, ha començat a resoldre uns mots encreuats. Els troba i els continua. S'encalla en una de les propostes. A la nou d'horizontals: *Individu d'una raça que va envair la Grècia del segle XII abans de JC*. Quatre lletres. Sospira. Hauria d'aixecar-se i consultar-ho a l'enciclopèdia, però li fa mandra. Als seus peus, ajagut, hi ha el gos. L'home deixa el diari sobre el braç de la butaca. S'aixeca, però no a buscar l'enciclopèdia. Va fins al penja-robes de l'entrada i recull la bossa del tabac, que és a l'americana. Torna a asseure's i prepara calmosament una pipa. L'encén i en xucla. Torna a agafar el diari. A la dotze de verticals, amb deu lletres: *Relatiu o pertanyent al luxe (pl.)*. La dona entra a la sala i seu al sofà que hi ha al costat de la butaca rosa. Engega el televisor. En sentir la cantarella d'un dels espots, l'home aixeca el cap i mira un instant la pantalla i la llum que aquesta projecta sobre la cara de la dona. Es pregunta qui és aquella dona i què hi fa, a casa. Ara que s'hi fixa, recorda que és la mateixa dona que li ha obert la porta; però no és la dona que viu amb ell: de cap de les maneres. No és *com si no* la conegués: és que, efectivament, *no la coneix*. Mira també el gos, que és als seus peus: ¿què hi fa? Ell no ha tingut mai cap simpatia pels animals i mai no en tindria ni n'ha tingut cap a casa. ¿I la casa? Mai no hi havia estat. Aquestes parets, aquests mobles, no tenen res a veure ni amb ell ni amb casa seva. La butaca és esplèndidament con-

fortable i ell (prou li reca) no ha tingut mai una butaca confortable. Ara dubta si el que l'ha fet adonar del que passa ha estat la llum del televisor il·luminant la cara de la dona o bé la comoditat de la butaca. Però ¿què és el que passa? Pensa que és amnèsia: ha oblidat qui és, i aquella casa és, efectivament, seva, i aquella és la dona que viu amb ell, i aquell gos li pertany, encara que no se'n recordi. Si no, ¿com l'haurien tractat amb tanta familiaritat, tots dos? ¿Com l'hauria rebut amicalment, el gos? ¿Com l'hauria besat, la dona? Però ràpidament veu clar que no és amnèsia el que pateix: recorda perfectament la cara de la dona que viu amb ell, la cara de la dona de la qual, aquell mateix matí, s'ha acomiadat quan l'ha deixada a la boca d'un metro que l'havia de dur a la feina. I sap, certament, que a casa seva no hi té cap bèstia peluda amb cua, i llengua bavejant. Ni ell ni la dona no suporten els gossos! Sap molt bé que les parets de casa seva no són blanques, i sap que els quadres que en pengen són uns altres, i ara mateix en podria dir els noms de tots els autors. S'aixeca novament i s'acosta a la prestatgeria que hi ha en una de les parets de la sala. Mira els títols dels llibres: autors que desconeix, títols que no li interessien... Hi ha una estatueta d'un premi d'escacs d'un poble que mai no ha visitat.

Només en una cosa aquella casa és semblant a la seva: és una torre de dos pisos amb jardí; ho ha vist en arribar-hi i, per confirmar-ho, hi ha l'escala que puja al pis superior, escala que veu des d'on és ara.

Durant un segon pensa si no pot ser que s'hagi, simplement, equivocat de carrer: en aquella urbanització tots els carrers i totes les cases s'assemblen. Però de seguida s'avergonyeix d'haver-ho suposat. Encara que hagués passat exactament allò, ¿com és que aquella dona que hi ha asseguda davant del televisor l'ha reconegut i ha actuat amb tanta *normalitat* que fins i tot a ell li ha costat força estona adonar-se que era en un lloc estrany? Sent l'impuls de recollir americana i cartera i sortir-ne corrents, ficar-se dins de l'auto i buscar la casa de debò, que, suposa, no deu ser pas lluny. L'home ha apartat les cortines de la finestra de la sala i observa, enllà del jardí, les cases del davant: la perspectiva és com la que veu des de la finestra de casa seva.

— ¿Que et passa res? — fa la dona —. Sembles inquiet.

L'home mussita una excusa i pensa que només de sortir fora i mirar el número de la casa que ha d'haver-hi al costat de la porta del jardí, i el nom del carrer a la cantonada, en tindria prou per confirmar la situació, en un sentit o en l'altre. Però fer-ho li fa por: ignora per què, però no sent cap desig de comprovar què passa. I, a més, té ganes d'orinar, moltes ganes d'orinar: les dues cerveses que s'ha pres al bar fan efecte. Camina cap on intueix que hi ha el lavabo (a *casa seva*, com a mínim, el lavabo està aproximadament situat així), però n'obre la porta i s'hi troba la cuina. Segueix pel passadís: obre la primera porta a l'esquerra, però hi ha una habitació. Pensa

que el lavabo deu ser a prop de la cuina: aquestes dues peces acostumen a estar sempre juntes, perquè a l'hora de construir una casa és més simple no escampar ni les canonades que duen l'aigua ni les de desguàs. Recula i obre novament la cuina, a veure si hi ha una altra porta que pugui ser la del lavabo, encara que només en pisos antics recorda haver vist lavabos als quals s'accedeix a través de la cuina. Però a la cuina no hi ha cap altra porta que la d'entrada. Torna a la sala, i busca amb la mirada. La dona — ara s'hi fixa: morena, d'uns vint-i-vuit o trenta anys, amb una boca atractiva — aixeca un instant els ulls del televisor. L'home somriu, incapaç de preguntar on és el lavabo. Veu una porta en el passadís, sota l'escala, en la direcció contrària a la que abans ha explorat. Hi va, obre la porta i hi troba una cambra petita i mai no pintada, plena de mals endreços. Les ganes d'orinar li augmenten amb el nerviosisme: ara són ja insuportables. Pensa que potser el lavabo és al pis de dalt, però no troba gens lògic que, havent-hi la cuina, la sala i una habitació, no n'hi hagi també un a la planta baixa, independentment que a dalt n'hi hagi o no. És al costat de la porta del carrer, amb la mà a la maneta del pany. Sense atansar-se a la sala, crida que surt un moment al jardí, a estirar les cames. Al jardí, corre cap a un matoll, es descorda la bragueta i orina copiosament. Bufa de plaer. Gira la vista descuidadament i veu que, de l'altra banda de la tanca que dona a la casa del costat, el veí l'observa. L'home, agafat en falta, aixeca la mà que

té lliure i saluda el veí, esbossant un somriure. El veí — sense somriure — li retorna la salutació. En acabat, l'home es corda la bragueta i torna dins de la casa. Bon punt hi posa un peu dins, el gos s'acosta a ensu-mar-lo. Dos pensaments bullen al cap de l'home: no sap com s'ho farà per deslliurar-se d'aquell animal (¿potser enverinant-li el menjar?), i tem que arribi el moment en què haurà de cridar la dona i encara no en sabrà el nom. Sense que forçosament hagi de ser així, s'imagina que això succeirà aquesta nit, quan siguin al llit. Aquest pensament li produeix, de forma immediata, una erecció.

R. Monzó

"L'illa de Marins"

NO N'ESTIGUI TAN SEGUR

A les onze d'un matí de setembre, el senyor A, cap de personal, el va cridar. L'I estava acabant de despatxar un home que no es decidia si la gavardina la volia grisa o beix.

Un cop enllestida la venda, l'I va pujar-hi ràpidament. Com sempre, al costat de la màquina de cafès va trobar l'O xerrant amb una de les modistes. L'O va dir a l'I que no corregués tant, que era bo fer esperar els amos. L'I no va saber què respondre, va mormolar alguna cosa inintelligible i va continuar pujant escales. No sabia per què el cridava el cap de personal i, com sempre que havia de parlar amb superiors, sentia una certa remor a l'estómac.

Va trucar-hi. Des de dins, una veu el va convidar a entrar-hi. L'I va obrir lentament la porta i s'hi va quedar a tocar. El senyor A va aixecar la vista d'un munt de papers, va somriure i, amb la mà, li va indicar el seient que hi havia a l'altra banda de l'escriptori.

— Tinc una notícia que crec que l'alegrarà — va dir.

Amb una claredat absoluta, i encara que els llavis del senyor A havien deixat ja de moure's, l'I, a més, va sentir: «Es posarà content. Altres s'esgargamellen

a demanar augment de sou tota la vida, i aquest ho ha aconseguit de seguida. Els mesells sempre fan via.» L'I sentia clarament la veu del cap de personal, i no l'esverava veure'n la boca immòbil perquè, de feia dies, li passava sovint; no hi donava importància: creia que era una fantasia, com si — davant de cada cara que el mirava — jugués sense proposar-s'ho a endevinar què pensava. L'I no sabia ben bé quan havia començat tot allò, però li semblava que, no feia gaires anys, al metro, tractava d'intuir per on anaven els pensaments de la cara silent que li tocava al seient del davant. Que, últimament, els pensaments que llegia en els cervells de la gent concordessin sempre (tret de casos d'hipocresia socialment convinguda) amb les paraules que deien a continuació, no l'havia fet encara adonar que ja no era ell qui provocava el joc, sinó que, inevitablement i sense proposar-s'ho, sentia els pensaments de qui tenia enfront. Aquell mateix matí, havia escoltat com un client entrava a la botiga pensant a demanar «els pantalons negres que hi ha a l'aparador de la dreta». I, efectivament, el client havia demanat «els pantalons negres que hi ha a l'aparador de la dreta». La boca del senyor A s'havia tornat a obrir.

— Tinc el gust de fer-li saber que l'empresa ha considerat convenient apujar-li el sou.

L'I es va quedar parat. Havia tornat a passar: sense que res ho presagiés, havia sabut que li anaven a apujar el sou. El senyor A pensava que l'I havia quedat mut per la sorpresa que li havia produït l'aug-

ment de sou, quan, en realitat, el seu mutisme era resultat d'haver-ho sabut abans que el cap de personal li ho hagués anunciat. «¿Per què no diu res, aquest sòmines?», pensava el senyor A.

— Moltes gràcies — va fer l'I.

— Hem considerat que, un cop superades les dificultats econòmiques que va patir l'empresa l'any passat, vostè es mereixia, per l'interès demostrat en tot moment, que li apugéssim el sou, ni que fos mínimament. I dic mínimament perquè, si bé les dificultats són superades, la crisi encara hi és, i no es preveu que la puguem arraconar, amb l'esforç de tots, fins d'aquí a uns anys...

L'I va fer cara d'alegria, perquè considerava que era la cara que s'esperava que fes. No era home de gaires paraules i no sabia què dir. Va tornar a donar-li les gràcies.

— Res més, doncs. L'empresa espera molt de vostè. Confiem que aquest augment no sigui sinó un nou al·licient perquè s'apliqui més i més al treball de cada dia. Vostè és molt jove i, en aquesta empresa, pot arribar lluny.

Al costat de la màquina de cafè, l'I va tornar a trobar l'O, aquest cop sol. Abans que bescanviessin cap paraula, l'I havia llegit, ja, com en una boira, el pensament de l'O: «A vejam si aquest llepa té una moneda...»

— ¿Tens una moneda per la màquina de cafè?
— va dir l'O.

L'I es va dur la mà dreta a les temples i va tancar els ulls. És clar que és perfectament possible que algú que és al costat d'una màquina de cafè et demani una moneda per prendre'n un. Però, feia una estona, al despatx del senyor A, ¿com havia estat capaç de llegir, abans que l'altre li ho digués, que li havien augmentat el sou? I, aquell matí, ¿com havia sabut precisament que el client demanaria els pantalons negres? L'I veia que no podia ser simplement una qüestió d'endevinalles encertades. No era possible que, en els cinc o sis dies que feia que allò durava, n'hagués encertat el cent per cent. Aquelles veus emboirades que sentia no eren sinó l'eco dels pensaments dels altres, que li rebotaven tranquil·lament dins del crani. No eren fruit de la intuïció, ni conjectures... Eren realment *els pensaments* dels altres. ¿Com era capaç de sentir què pensaven els altres? ¿Era una mena de monstre? Aquella estranya habilitat ¿no li duria més enutjos que avantatges? No poder desconèixer mai què pensen els qui t'envolten... Com una confirmació, va sentir novament l'O: «Li parles i no t'escolta. Li he fet una pregunta i no em respon. Només es fa amb els amos. ¿Quines noves hores extres sense cobrar li deu haver ofert a l'A?» L'I va aixecar els ulls.

— ¿Què deies?

— Que si tens una moneda per la màquina...

L'I va buscar per la butxaca i no en va trobar cap.

— No — va dir.

«No? Segur que en té i diu que no per garrepa», va sentir que pensava l'O.

Tenia por. El que li havia passat amb el client dels pantalons negres de l'aparador de la dreta es va convertir en habitual. Abans que els clients demanessin què volien, l'I ja ho sabia. Sabia també què pensaven tots els seus companys, d'ell, dels altres, de la feina, dels amics, quins projectes amagaven... Va anar descobrint el teixit d'odis, rancúnies, amors i malentesos que hi havia entre la gent que l'envoltava. Quan el cap de secció el cridava des de l'altra banda del taulell, només de mirar-lo als ulls l'I era capaç d'anar-hi sabent què li demanaria. Algun cop, anticipant-se a la demanda del cap de secció (i amb gran astorament d'aquest), l'I hi acudia ja amb la camisa, el talonari o la caixa que l'altre es proposava de demanar-li.

Com molts caps de setmana, el diumenge a la tarda va sortir amb l'E. Però aquest cop, després d'anar al cinema i passejar, l'I va ser capaç — per primer cop — d'actuar sense timidesa ni por al rebuig, perquè llegia que els pensaments de l'E eren tan inflamats de desig com els d'ell.

Va començar a servir-se'n. Després del diumenge amb l'E (i d'altres diumenges similars), un dijous d'octubre va saber llegir què hi havia darrera del somris aparentment protocol·lari d'una clienta, i no en va desaprofitar l'oportunitat. Ni en aquella ocasió ni en totes les ocasions semblants que es van presentar mentre va ser darrera del taulell.

A finals d'octubre va demanar de parlar amb el cap de secció. Li va denunciar el truc enginyós que la caixa s'havia empescat per no comptabilitzar algunes de les vendes més substancials, i poder-se-les embutxacar amb total impunitat. Pels volts de Nadal va fer saber al cap de personal que el cap de secció filtrava informació sobre la línia de disseny de la següent temporada tardor-hivern — i sobre els proveïdors que subministraven la roba — a una important botiga de la competència, nova i interessada a fer-se un nom copiant-los l'estil. El juny ja era cap de secció, i controlava els subordinats amb una perfecció absoluta. Sabia qui l'odiava, qui el menyspreava, qui el valorava... Descobria quan un dependent s'escaquejava, qui havia anat al lavabo just per descansar una estona, qui tenia la intenció d'endur-se un abric a casa... Va relegar l'O al magatzem, al lloc més baix que va trobar-hi. Una sastressa que havia estat despatxada per l'I després d'una setmana de baixa per falsa malaltia va dir-li, mentre recollia les coses que li quedaven a la taquilla:

— Sembla que ens llegeixi el pensament.

Gràcies a aquesta facultat, va desenvolupar un

astut joc d'ascensos i d'arraconaments que li van permetre, el setembre, ser ell mateix el nou cap de personal. El matí del dia que havia de prendre possessió del nou càrrec, l'I se sentia especialment feliç. Coneixeria finalment el senyor U, director de l'empresa, a qui fins al moment només havia vist, de lluny, un parell de vegades. I, després, coneixeria el consell d'administració. Res no el podria deturar, un cop conegués, un per un, els membres del consell, i en sabés les virtuts i les misèries, tots i cada un dels secrets... I amb més raó encara si es tenia en compte que, tant el director com el consell d'administració, li havien d'estar agraïts per haver sabut deturar a temps el projecte de desfalc que el senyor A, cap de personal, es duia entre mans.

— Amb aquest nomenament, senyor I, no faig més que premiar la fidelitat que ha demostrat per aquesta empresa. Vostè pot arribar molt lluny. No cal veure sinó la carrera que ha fet en aquesta casa, sobretot l'últim any.

L'I era davant del senyor U. Ja no sentia tan fortament aquella remor a l'estómac. Tot i així, encara l'impressionava estar davant de superiors. La prova és que no aconseguia sentir els pensaments de l'U. ¿O era que aquell home no pensava?

— Moltes gràcies, senyor U, però crec que no caic en cap falsa modèstia si li dic que no he fet sinó

complir amb la meua obligació — va respondre l'I, content d'haver après, en aquells mesos, a donar respostes formulàries. Es fregava mentalment les mans i pensava que li seria fàcil acabar amb aquell imbècil que tenia al davant i, al cap d'uns mesos, potser un any, estar assegut a l'altra banda de l'escriptori.

— No n'estigui tan segur — va dir l'U, mirant-lo de fit a fit —. Li costarà més que no es pensa.

126

Q. Moutó: "L'illa de Maiac"

PORC BULLIT AMB SALSA DE RAVE

La trucada l'ha desconcertat. Que, de cop i volta, el seu cosí hagi decidit venir a viure a la ciutat el sorprèn desagradablement. Acaba de penjar el telèfon i encara manté la mà a l'auricular. Que el cosí hagi llogat habitació en un hotel fins que trobi lloc on viure indicaria que veu clar que, entre tots dos, no hi ha possibilitat ni tan sols d'un parentesc portat cavallerosament, si no fos perquè, tot seguit d'haver llogat l'habitació, li telefona perquè sigui precisament ell, agent immobiliari, qui li aconsegueixi la casa.

Unes hores més tard, doncs, el venedor espera d'un moment a l'altre l'arribada del seu cosí. L'oficina és sobria: terra de fusta, mobles metàl·lics, un arxivador, una planta sobre l'arxivador, i les parets pàl·lides i nues, tret d'un plafó de suro on, a part d'algunes xinxetes, no hi ha clavada més que la foto d'un edifici. Quan sona el timbre, el venedor s'aixeca pausadament. A mig camí de la porta, el timbre torna a sonar, impacient. Això irrita el venedor. Obre la porta. Tots dos cosins es miren. El foraster esbossa un somrís. El venedor, distant, li allarga la mà. Encaixen. L'agent immobiliari convida l'altre a

passar i a seure. Quan el foraster fa un intent de parlar sobre els anys que feia que no es veien, el venedor el talla: li pregunta quina mena de casa vol. El cosí explica que li interessaria una torre. Viure en un pis no s'ha fet per ell, diu. L'agent immobiliari li ensenya, doncs, fotos de torres: no sols les que hi ha per vendre, sinó algunes de venudes a gent important — actors, aristòcrates, grans empresaris —; en remarca els noms i cognoms, com qui presenta un aval de qualitat. El cosí s'enamora immediatament d'una de les torres.

Amb l'auto del foraster (que el té mal aparcad i, per tant, s'estima més de moure'l que no pas anar en el del venedor) van fins a la torre. És esplèndida: quatre pisos sumptuosos, un jardí enorme, amb hivernacle i piscina. El cosí s'entusiasma fins a tal punt que allà mateix firma els papers i un xec com a paga i senyal. Sorprès d'haver esbandit tan ràpidament el negoci, el venedor se sent generós. La companyia immobiliària té per costum, en vendes d'aquest gruix, convidar el possible comprador a sopar o a dinar, per acabar de seduir-lo, però no acostuma a fer-ho — per innecessari — un cop acordat el negoci. L'agent immobiliari s'interessa per si el cosí ha d'anar a sopar a algun lloc. Aquest diu que no: com ja li ha explicat, és nou a la ciutat i, com que encara no ha fet coneixença amb ningú, no té compromisos. El venedor el convida a sopar. El comprador accepta de grat, sorprès per una amabilitat que sospitava que no arribaria mai. Van a una brasseria. Men-

gen porc bullit amb salsa de rave, i beuen cervesa. A les postres fumen mentre mengen pastissos de xocolata. El venedor demana el compte, però el foraster l'hi arrabassa i insisteix a pagar. De la cartera, en treu un estol de targetes de crèdit. El venedor el veu puixant: pel que sembla, les coses li han anat tan bé com es deia. En acabat, i a proposta del comprador, decideixen fer cap a un cine.

Veuen una pel·lícula policíaca, bastant dolenta, on un marit enganyat intenta cometre el crim perfecte. A la sortida, el foraster explica que tanta faramella sobre el crim perfecte li ha semblat sempre una estupidesa, i que està tip de pel·lícules i novel·les sobre el tema.

— Però fixa't que hi falla sempre una cosa: l'autor del crim no pensa mai en la... — diu el venedor, i calla.

— No pensa mai ¿en què? — fa el cosí, il·lusionat per la primera frase llarga que, en tota la nit, ha escoltat de llavis del parent.

El venedor no contesta. El sorprèn que s'hagin gastat tants i tants fulls per elucubrar sobre el tema, sense pensar que hi ha una manera segura — encara que sacrificada — d'aconseguir-ho. Aquesta certitud sobtada l'atabala. Proposa d'anar a una cocteleria. El cosí accepta encantat. El venedor no pot evitar sentir repugnància per l'interès de l'altre perquè tot quedi oblidat.

L'agent immobiliari hi dóna voltes. És la primera vegada, des de fa anys, que una cosa l'il·lusiona.

Mentre pren la primera copa, fantasieja amb la possibilitat de dur la idea a la pràctica. Deixa de fantasiejar-hi quan entén que, un cop entrevista aquesta esquerda en l'ordre del món, no hi ha cap possibilitat de fugir-ne. ¿Quin valor tindria, si no passés de l'estadi d'extravagància enginyosa?

Durant hores, el venedor duu el cosí per tots els bars que freqüenta, i el presenta a tots i cada un dels cambrers. A l'últim dels bars, el venedor mou brega. Per una niciesa, alça la veu i qualifica d'estúpida la visió que el cosí té d'una qüestió absolutament prescindible. L'altre es pica, irritat per l'enemistat que, de cop i volta, torna a demostrar-li. Criden i s'insulten. Paguen i surten al carrer en plena disputa. Als deu metres, però, el venedor reconeix no sols haver-se equivocat, sinó també haver-se comportat de manera grollera. Novament asserenats, el cosí acompanya el venedor a casa seva. Amb gran alegria del foraster — que hi veu una nova possibilitat d'oblidar rancúnies antigues — el venedor el convida a fer-hi l'última copa, abans de tornar-se'n a l'hotel.

Prenen whisky en gots llargs. L'agent immobiliari ensenya al cosí els plànols de la torre que sempre ha somiat construir-se i que — afirma — ara ja no es construirà mai.

— ¿Per què? — fa el cosí, amb els plànols a la mà —. Construeix-la. Jo et deixo els diners. Les coses em van bé, ja ho saps...

El venedor torna a enfosquir la mirada.

— Ara no té sentit. Era abans, que la somiava...

El cosí acota el cap i calla. El venedor li mostra alguns llibres sobre la ciutat. El cosí els fulleja. De cop veu una foto de dona en un relleix. L'agafa i la mira de prop. L'agent immobiliari s'indigna, la hi arrebassa i la torna a deixar a lloc.

— Mai no m'ho perdonaràs — diu el cosí.

— Vaig pensar a matar-te... — De sobte, somriu —. Però no hi ha crim perfecte: ja ho has vist, avui.

Tots dos riuen.

D'un calaix, el venedor treu un estoig. Dins, hi ha cinc pistoles — una de pedra foguera, dues de percussió, un revòlver i una automàtica — que ha heretat de son pare. Li mostra, de totes cinc, l'automàtica. El cosí empal·lideix. El venedor somriu i li allarga l'arma. Està descarregada. Confós, el foraster agafa la pistola ben bé per compliment, l'observa i, de seguida, la torna a l'estoig. Mira el rellotge, s'excusa i diu que marxa. Com a comiat, l'agent immobiliari li deixa una guia de la ciutat, perquè s'hi ayesi.

Encaixen mans al lllindar de la porta. Ja sol, el venedor trenca alguns objectes de la casa: el mirall del trinxant, un gerro mexicà i un cap de dona que, ben mirat, mai no li ha agradat. Deixa els objectes que l'altre ha tocat (el got, els llibres, els plànols, la foto...) allà on són. Tomba una cadira, esquinça una cortina. Carrega la pistola i la col·loca apuntant cap a ell, amb els braços estirats i amb cura de no esborrar, amb les seves, les ditades de l'altre. Es dispara un sol tret, al pit. Cau d'esquena, a metre i mig de distància d'on cau l'arma.

Durant tot el judici, el comprador nega ser l'autor de l'assassinat. I quan explica davant del jutge la conversa d'aquella nit sobre la possibilitat o impossibilitat del crim perfecte, pensa que a ell mateix li seria impossible considerar aquella conversa, curta i tallada, indicativa que l'agent immobiliari s'ha suïcidat només per inculpar-lo. Malgrat tot, i sabent que no li ha de servir de res, ho explica. Igual que (sabent que l'afirmació servirà només perquè l'acusació remarqui que si ha deixat tantes pistes és perquè tothom pensi — tal com ell suggereix — que algú que deixa pistes tan clares no és l'assassí) addueix que, si ell hagués matat el cosí, no hauria deixat l'arma en el lloc del crim, ni pistes en safata.

Mentre el garrot li estreny el coll pensa que el que fan amb ell és una injustícia, un crim. Busca un adjectiu per qualificar el substantiu «crim», un adjectiu que expressi la sensació de desemparança que sent; pensa en la paraula «absurd», però hi ha alguna cosa que li diu que allò no és ben bé absurd. Pensa que si, realment, allò no és absurd del tot, potser és tot el contrari (encara que, igualment, no ho sigui del tot): potser és «lògic», «perfecte», «matemàtic». Per un instant, li costa de trobar la diferència real entre antònims com «lògic» i «paradoxal». Pensa també que aquest neguit a trobar adjectius no sap ben bé a què és un recurs perquè corrin més de pressa els segons, i pensa alhora que la dificultat que té a trobar l'adjectiu que busca i, fins i tot, a tractar de definir la mescla de ràbia, tristesa i impotència que l'omple, és

absolutament explicable, donades les circumstàncies.

HALITOSI

És un home prim i amb grans entrades als cabells. Va estudiar arquitectura, va treballar en un estudi d'urbanisme i, fa set anys, va formar, amb altres dos arquitectes, un dels equips més prestigiosos del moment. Li agraden les plantes, les novel·les sòrdides i la Liz Taylor. Té una taula de billar a la sala que li fa de menjador; a la paret, una foto de quan va recollir el primer premi del concurs internacional que es va convocar per dissenyar un pavelló esportiu en un poble pròxim a Oslo; i un barret que mai no es posa. I té un gran problema que sobresurt de tots els altres problemes de la vida: li fa pudor la boca.

Però no una pudor diguem-ne raonablement suportable, d'aquelles que es noten a un pam de la cara de qui la pateix. No: l'alè li put de forma desagradabilíssima, constant, i amb tal potència que, els primers dies que se li va manifestar la malaltia, a vint metres de distància totes les cares mostraven un rictus de fàstic.

L'halitosi se li va manifestar un matí: de cop i volta, i no pas de forma gradual. El primer dia va pensar que la cosa era temporal: l'estómac brut, o el sopar de la nit abans — aquella crema de Cabrales de les mongetes, potser —, però la cosa va persistir du-

rant dies, amb la mateixa intensitat monstruosa que aquell matí nefast que la seva dona es va llevar esfeïda (tapant-se el nas amb les mans), va vestir-se a corre-cuita, se'n va anar de casa i no va tornar mai més.

Ningú no podia suportar la seva presència. No cal dir que l'home va tractar de solucionar el problema per tots els mitjans. Va provar tota mena d'essències desodorants bucals, va prendre te de roca, i va visitar dentistes i metges, que el rebien amb màscares. A còpia d'inspeccions i xequjos, van certificar que l'origen del fet no era ni un estómac especialment predisposat a embrutar-se ni un problema de càries. Si no hagués estat perquè no el va matar el fet d'acceptar — tot i l'angoixa — que la cosa no tenia remei, potser hauria pensat a llevar-se la vida.

Ara, l'home viu en un xalet amb planta baixa i un pis, força allunyat del poble més pròxim, un poble per la desaparició absoluta del qual el món no patiria gens. Pensa que és digne d'agrair que ell no senti aquesta pudor que molesta a tothom. Fa feines a casa: cus ulls de vidre a nines de feltre. S'ha organitzat per tal de conviure amb el problema. Cada dimecres al migdia, una furgoneta aparca davant de la casa. Bon punt la sent arribar, l'home puja al pis i tanca fermament la porta (blindada) mentre per la finestra (de vidres dobles) observa els moviments del transportista. El transportista és un home gras a qui l'empresa paga un plus especial que, evidentment, descompta del que paga a l'home per la feina. Arriba

fins a la porta, carregat amb sis bosses plenes de nines i una d'ulls de vidre. Cada dimecres, a primera hora del matí, l'home ha col·locat al costat de la porta les set bosses que el transportista va deixar el dimecres abans, però ara plenes de nines amb els ulls cosits. El transportista deixa les set noves bosses (i el sobre, amb els diners per la feina feta), s'enduu les set bosses de la setmana abans, les fica dins de la furgoneta i arrenca ràpidament.

L'home observa com la furgoneta s'allunya. L'endemà, com cada dijous, vindran de ca l'adroguer del poble a deixar-hi — amb un sistema similar — el menjar, que encomana per telèfon. Mentre baixa a buscar les set noves bosses i el sobre amb els diners, empeny amb el peu volves de pols i decideix que aquella tarda hi passarà l'escombra.

Com sempre quan arriba a casa, al vespre, el transportista fa un petó a la galta de la dona, engega la tele i s'asseu a taula, fent picar els dits contra el ganivet, mentre la dona li serveix cullerots de sopa. Aquest dimecres, però, per un moment la dona deixa de servir, resta amb el cullerot alçat, apropa el nas a la cara del transportista, l'ensuma i li diu:

— Et fa pudor la boca.

L'home no hi dona cap importància especial.

— Deu ser l'estómac.

L'endemà, la pudor és ja tan insuportable que,

d'una revolada, la dona pren els fills i desapareix per sempre més. A la tarda, incapaços de suportar aquella pudor, després d'haver recuperat les claus de la furgoneta, el fan fora de la feina. Dos dies més tard, per un instant (l'instant més lúcid de la seva vida) pensa que aquell home a qui repartia nines cada dimecres li ha encomanat l'halitosi. Però el sentit comú s'imposa: ell mateix rebutja la idea perquè, com tothom sap, *l'halitosi no s'encomana*, veritat que li ratifiquen tots els metges que accepten de visitar-lo.

El dimecres següent, quan veu que el transportista és un de nou, l'home prim i amb grans entrades als cabells es pregunta què deu haver passat amb el transportista gras que venia sempre. Sent ganes d'obrir la finestra i preguntar-ho al nou. Però sap que, només que obrís una mica, la fetor seria tan insuportable que el transportista hauria de fugir, incapaç de suportar-la. A més, no és pas tan important: segurament hi ha hagut un reajustament de torns o d'itineraris, o el transportista de sempre ha, senzillament, canviat d'empresa, o de treball.

El nou transportista és alt i jove. Se'l nota ben alligonat per la fàbrica però encara poc destre, i tímid. Deu trobar estranya la feina. De tant en tant alça els ulls i mira enlaire. Hi ha un moment que s'encreuen les mirades de tots dos, i el transportista, com agafat en falta, s'afanya: arriba fins a la porta,

deixa les set noves bosses (i el sobre amb la paga), recull les set bosses de la setmana abans i les fica dins de la furgoneta, mentre l'home se'l mira des de darrera de la finestra, ignorant que, des de fa exactament una setmana, li ha deixat de fer pudor la boca.

Q. Mauro: "L'ha de Mauro"

—¿Quin és el més potent de tots?

El Morell se'n va quedar, finalment, un que servia per mirar les estrelles.

A casa, va comprovar que, tal com li havia dit el dependent, el muntatge era facilíssim. Per entrenar-se, va fer una repassada per tots els balcons de l'edifici. Al segon pis, en un balcó, un nen jugava amb una galleda.

Quan, pels volts de tres quarts de set, la noia va arribar a casa, el Morell estava ja amb l'ull a punt. Tot i la foscor de l'interior de la sala, va veure com deixava una bossa sobre el llit i es despullava. Després va anar cap a la porta de la dreta, d'on va sortir amb un got ple d'un líquid ataronjat a la mà, bevent-lo lentament. Aquella porta, la de la dreta, devia ser, doncs, la de la cuina. Tot seguit va anar cap a la porta de l'esquerra. D'on, un quart més tard, va sortir amb barnús. El Morell va anar dibuixant, mentalment, el plànol de la casa: a l'esquerra, el lavabo; a la dreta, la cuina-menjador; i al fons, després del passadís i fora de la seva visió, la porta d'entrada.

Estava fascinat: si amb tan poca llum veia tan clarament què hi passava, quan el carrer es fes fosc i il·luminessin l'interior de les cases la visibilitat seria perfecta.

Efectivament. Quan, cap a les nou del vespre, els llums de l'habitació de ca la noia van encendre's, el Morell va quedar fascinat: la visió era perfecta. Veia

cada detall amb claredat cinematogràfica: fins la lluïssor de la roba de la butaca vermella. El llit i la tauleta de nit, que, col·locats contra la paret del fons, li semblaven llunyans, quedaven ara gairebé a l'abast de la mà.

Fins a quarts d'una la noia no es va ficar al llit. Abans, va tancar el llum de l'habitació i va encendre el de la tauleta. Va llegir, durant una hora, un llibre de tapes negres i lletres blanques. El Morell va aconseguir de desxifrar el títol del llibre: *The Black Path of Fear...* El que no va aconseguir de llegir va ser el nom de l'autor, perquè anava en un cos de lletra més petit.

Quan la noia va tancar l'últim llum, el Morell va plegar també. Va recollir el telescopi, el va desar a l'armari i se'n va anar a dormir.

El problema era que no podia fer servir el fòtil quan la Babà era al pis. Per espariar les visites de la noia, va començar a allegar embussos de feina, i — per compensar — a parlar amb il·lusió de les vacances que farien el setembre, les primeres vacances que la Babà i ell passarien plegats.

Ben aviat, el Morell va tenir apamats fins a tal punt els horaris de la veïna que no li calia començar a mirar abans d'hora. Aquella nit, com gairebé sempre, va arribar pels volts de tres quarts de set. Va deixar la roba sobre el llit. Tot seguit es va dutxar.

Quan va sortir del bany, va recollir immediatament la roba i es va vestir amb una samarreta i uns texans. Va entrar a la cuina i no en va sortir fins prop d'una hora més tard. Va allisar el cobrellit, va posar ordre a la tauleta, va engegar els llums i va asseure's a la butaca vermella. Cinc minuts abans de les nou, la noia es va aixecar d'un bot, va travessar l'habitació cap al fons, va desaparèixer pel colze del passadís i va tornar, instants després, acompanyada d'un noi.

El Morell es va esgarriar. Per una banda la situació es posava més interessant que mai, i per l'altra sentia que aquell era el moment de deixar-ho córrer, i telefonar a la Babà per sortir a fer un tomb i oblidar-se de tot plegat, en comptes d'estar-se allà, observant aquell teatre privat on ara, de moment i des de feia estona, no hi havia ningú. Perquè els protagonistes devien ser a la cuina, sopant. El Morell es va alçar i va anar, ell també, cap a la cuina.

No va trigar gens a tornar al costat del telescopi. Tot continuava igual: la parella a la cuina i l'habitació buida. ¿I si, enduts per alguna mena d'exotisme, eren ja en ple èxtasi amorós, a la mateixa cuina?

A mig quart d'onze van entrar al dormitori, rient i amb una copa a la mà. La noia va posar un disc i va començar a ballar al ritme d'una música que el Morell no sentia. Era frustrant veure com parlaven i no poder saber què es deien. Li hauria agradat saber llegir els llavis. Ara, el noi s'havia afegit al ball de la noia. Aviat, però, van deixar-ho estar i van anar acostant-se, lentament i somrient-se, al llit.

Aquell noi visitava la veïna aproximadament un parell de cops per setmana. I algun altre cop en venia un altre. El Morell va comprovar que no hi havia manera de poder preveure exactament quin dia hi anirien. La primera setmana, l'habitual hi va anar el dilluns i el dijous; i l'altre, el divendres. La segona, l'habitual el dimarts i el dissabte; l'altre no hi va anar. La tercera setmana, l'habitual el dimarts; l'altre, el diumenge. Encara que la Babà fos a casa, el Morell comprovava a simple vista si la veïna dormia acompanyada o no.

Una nit que el Morell havia postergat una trobada amb la Babà sota una excusa fútil, la veïna era a la barana del balcó, acompanyada per l'habitual. Miraven ara el cel, adés el carrer. Tot deixant vagar l'esguard, la veïna el fa fixar en la finestra del Morell un breu instant: dècimes de segon, potser. El Morell en va tenir ben bé prou per esverar-se. Potser l'havia vist, tot i la cura que havia pres a no encendre cap llum. Però si hagués estat així, pensava mentre recollia el telescopi, no hauria continuat amb el nòvio, com si res. Aquella nit, el Morell va somiar que mirava pel telescopi i veia que l'home que visitava la noia no era ni l'habitual ni l'altre, sinó ell mateix, que en tenir-la al davant, a l'abast de la mà, la trobava poc atractiva, amb una pell excessivament porosa, que feia olor de nadó.

Aviat, el Morell va començar a atipar-se de la història. Va tornar a convidar més sovint la Babà a casa. Molts dies, quan sortia de la feina, abans d'anar a casa passava pel cine i, després, passejava. Sovint, abans de pujar al pis, passava per la xarcuteria de la cantonada, i s'hi entretenia, mirant cerveses, licors, embotits... No li agradava gens cuinar. Per això, els sopars freds eren habituals. Aquell vespre va arribar a casa a un quart de nou. Va deixar el menjar sobre el marbre de la cuina. La Babà no arribaria fins a dos quarts de deu. Va començar a preparar el sopar i a les nou ja havia enllestit. Com que encara faltava mitja hora perquè arribés la Babà, va parlar una estona el telescopi.

Es va quedar glaçat. Apuntant cap a ell, a l'habitació de la noia hi havia un telescopi. I la noia al darrere, mirant-hi. El Morell va sentir que les rajoles del terra es trencaven a bocins. En uns pocs minuts, la Babà trucaria a la porta i es trobaria allà, exposada a aquell telescopi que l'observava des del balcó del davant. El Morell no sabia què fer. ¿Tancar les cortines? Si tancava les cortines, era ben segur que la noia s'irritaria i n'instal·laria unes altres, a casa seva, en justa revenja. Tot allò s'havia convertit ja en un repete claríssim. Tu em mires: jo et miro. No havia pas

comprat un telescopi per pura casualitat, ella. Era perquè l'havia vist, mirant-la. Quan? ¿En quin moment havia comès l'error?

Era ben clar que havia de correspondre a la curiositat de la veïna igual com ella — voluntàriament o no — havia correspost a la seva. Mentre començava a valorar positivament els termes d'aquest pacte, va adonar-se que corria un perill suplementari: si el telescopi de la noia era prou potent — i per l'aspecte ho semblava — podria reconèixer la Babà: totes dues treballaven al mateix edifici. ¿No aprofitaria la veïna alguna oportunitat, alguna trobada a la porta de l'ascensor, per explicar a la Babà les activitats del Morell? Després d'uns segons de reflexió, el Morell va mirar-se el problema des d'una nova perspectiva, més tranquil·litzadora: en haver instal·lat també un telescopi, la veïna no tenia ja més dret a escarnir-lo que ell a escarnir-la...

El Morell va plegar el telescopi i el va desar a l'armari. I, lentament (com si la lentitud fos una demostració de serenitat), va acabar de parlar la taula. No era exactament desconcert, el que sentia. Era una barreja de patiment i gust.

Va trobar la Babà més maca que mai. Després de sopar, mentre es ficaven al llit, la Babà va demanar-li que corregués les cortines.

— Ens veuran...

— ¿Des d'on? L'edifici del davant és massa lluny perquè ens vegin... A més, fa calor i així entra una mica d'aire...

Aquella nit, esperonat per la mirada intuïda de la veïna, el Morell va actuar per damunt de la mitjana habitual. Quan va acabar, com el nen que mostra el dibuix que acaba de fer, es va atansar a la finestra i va mirar. Li va semblar veure-la, al costat del telescopi. (Però amb aquella foscor, igual li haguera pogut semblar que no hi era.) Se sentia content. L'endemà, no solament la miraria, al llit, sinó que sabia que ella seria conscient de ser mirada.

A les set, el Morell es va col·locar davant del telescopi. La noia ja havia arribat. La va veure sortir del bany, amb el barnús posat. Quan se'l va treure, va trigar a vestir-se, com si es mostrés. I es va vestir lentament, perquè tingués l'oportunitat de comprovar totes i cada una de les fases d'aquell striptease a l'inrevés, pensava el Morell. Després, la noia es va acostar al balcó amb un got a la mà. Va mirar els autos que hi passaven, un botiguer que abaixava la porta metàl·lica, i a ell, amb un somris.

A les nou va desaparèixer pel colze del passadís. Quan va tornar, no ho va fer amb cap dels dos nòvies que el Morell li coneixia, sinó amb dos desconeguts, un dels quals carretejava un munt de llibres. El Morell, creient per un moment que la cosa anava de reunió, es va sentir decebut i va estar a punt de desertar del telescopi. Afortunadament, no ho va fer: un quart més tard, tots tres eren al llit, mentre el

Morell rumiava com s'ho faria, l'endemà, per — si més no — igualar la jugada.

Proposar a la Babà de ficar-se al llit amb ell i amb un altre li va semblar del tot fora mesura. El Morell sabia que la Babà devia sortir, més o menys de tant en tant, amb altres homes, igual que ell amb d'altres noies (tot i que, últimament, amb la dèria del telescopi, no hagués dedicat cap atenció a les nòvies menys usuals). Però, en qualsevol dels casos, una proposta així no faria cap mena de gràcia a la Babà. Sobretot sense, abans, haver-li'n explicat el perquè; i explicar-lo, a aquestes alçades, li semblava impossible.

Es va passar el matí seleccionant anuncis: «Senyora acabada de casar, amb problemes econòmics. Rebo de 10 a 3 del matí. Telèfon...» «Particular. Sóc jove, esvelta i molt atractiva. Telèfon...» «Nina catalana. Dolça. Faig de tot. Telèfon...» «Separada de 28 anys busca acompanyant per aprofitar les nits d'estiu. Telèfon...» «Anna. 19 anys. Preciosa. No professional. T'espera en el seu pis particular. Només senyors solvents. Màxima discreció. Carrer...» «Vídua casolana. Telèfon...» «Mari i Pat. Complet: 3.000. Dúplex: 6.000. Grec: 8.000. Obert de 9 a 9. Dissabtes també. Telèfon...» Això ja s'acostava força al que li interessava. Va fer una repassada a d'altres anuncis similars: «Dora i Lídia. Junes: 5.000. Carrer...» «Ire-

ne i Tània. Joveníssimes i amb classe. Telèfon...» «Beda, negra, i Mari, blanca. Ho fem tot. Carrer...» «¿Per què no? Eva, 18 anys, i Marisol, 23 anys. Telèfon...» «Som dues estudiants, de 18 i 19 anys. Màxima discreció. Carrer...» Finalment, en va triar el que li va semblar més ajustat al que necessitava: «Som dues amigues. De 18 i 24 anys. Control sanitari. ¿Al nostre apartament o al teu? També hotel. Telèfon...»

Va marcar el número de telèfon i va demanar si podien anar-hi aquella nit, cap a dos quarts de deu. (El Morell va considerar que dos quarts de deu era una hora prou discreta: l'escala no seria plena de mares tornant de buscar la canalla al col·legi, com a les set, ni despertaria sospites, com a les dotze.)

Les noies eren més atractives del que havia imaginat. Totes dues morenes. (Sense saber ben bé per què, sempre havia imaginat els dúplexs de senyores formats per una de rossa i una de morena, encara que una de les dues fos tenyida.) La més alta — li va dir que es deia Mari — li va demanar, mentre es repapava contra els coixins, que corregués les cortines. El Morell va allegar calor i claustrofòbia.

—¿Claustrofòbia? — va dir l'altra, que nomia Paqui, torcent el gest, com si no acabés de veure clar si la claustrofòbia era una venèria —. Tu vés ficant-te al llit amb les cortines obertes i algun dia et trobaràs amb un xantatge.

— Perquè algú et vulgui fer xantatge, s'han de tenir molts calés...

— Parlant de calés...

El Morell va pagar dissimuladament, tractant d'amagar, amb la seva còrpora, l'intercanvi de bitllets. Abans que se n'adones, totes dues eren ja al llit, despullades i esperant-lo. Al Morell, aquell apa somhi no li va agradar. La veïna no ho trobaria excitant. Per compensar, hi va posar especial cura.

Mentre esperaven el segon round, el Morell es lamentava que potser la veïna deduiria que eren putes, i no pas per la forma de vestir, ni pel maquillatge — absolutament discrets —, sinó per aquell excessiu anar per feina. La Paqui li va demanar per beure. El Morell li va servir un whisky. La Mari va anar al lavabo. El Morell es va quedar assegut a la vora del llit, mentre la Paqui, amb ungles llarguíssimes, li acariciava l'interior de la cuixa. El Morell no se'n sabia avenir. ¿Com podia ser que fos al llit, amb dues senyores que, francament, li interessaven més aviat poc, només perquè la veïna — la veïna! — el veiés? Fos quina fos la mena de competició que — sense paraules — havien establert, ja havia arribat al límit, suposava. Es va aixecar del llit i va fer cap a la finestra. Tot era fosc. Si fins i tot costaven de distingir la noia i el telescopi, resultava absolutament impossible de saber si feia cara de satisfacció o no. De cop, li va semblar que la veïna s'aixecava. Va saber que, efectivament, s'havia aixecat perquè el llum de la cuina va projectar, immediatament, un rectangle de llum so-

bre l'habitació. Al bell mig destacava el telescopi. Ben aviat, el rectangle va desaparèixer, i la foscor va ser encara més absoluta.

— ¿Què mires tanta estona? — va fer la Paqui, remenant el gel del got de whisky.

El Morell es va girar. La Paqui li va llençar un petó i, amb la mà, el va convidar a apropar-se.

Es va passar tota la nit pensant que la veïna devia haver intuït que les noies eren pagades. Segur que ho havia considerat una estafa. I aquella estafa — n'estava convençut — devia haver irritat la noia fins a tal punt que mai més no hi hauria telescopi. Potser aquella mateixa tarda — o potser aquell mateix matí, mentre ell era a l'oficina — la noia estava fent col·locar una cortina al balcó.

Després de la feina, el Morell va passar per la xarcuteria. A tocar de la porta hi havia una maquineta amb tiquets amb el número de tanda. En va agafar un: el 93. Lentament, la botiga va anar buidant-se, fins que només va quedar, davant del Morell, el 92: una noia que comprava pernil, camallot i vi... Quan es va girar per marxar — i mentre el dependent cridava: «Noranta-tres!» —, el Morell es va quedar astorat. I ella també. Per primeva vegada des que va començar tot allò, es veien cara a cara, i a prop no sols òpticament sinó també físicament. La noia li va semblar bellíssima, i molt més jove del que recorda-

va: era ben bé una adolescent. Si hagués tingut coratge, li hauria parlat. Però que la noia li somrigués el va acabar de desarmar. Mentre la noia se n'anava, el Morell sentia com el dependent cantava, un cop i un altre, el seu número de tanda.

Tal com havia suposat pel somris d'aquella tarda, a la xarcuteria, la veïna no havia instal·lat cap cortina. Aquella nit, però, al llit de la noia no hi va haver convidat. ¿Era que donava per acabada la competició? No podia ser... El Morell sentia que sobre les seves espatlles tenia, ara, la responsabilitat de carregar el vis una mica més.

Al matí es va passar hores donant voltes a la idea. I al migdia, mentre dinaven, ho va parlar amb el Joan. El Morell proposava de telefonar a una nòvia que feia temps que no veia, una xiqueta de Reus molt aficionada a aquests números. Si el Joan en duia una altra...

— ¿Ets boig? No voldran...

— Intentem-ho.

El Morell es va passar la tarda preparant l'escenari. I xampany i marisc, no tant perquè cregués en les virtuts afrodisíaqes de què tenen fama com perquè, precisament per aquesta fama, les noies veurien de seguida de què anava la cosa i, arribat el moment, no se'n sorprendrien. Mentre parava les copes va pensar que seria horrible que precisament aquella nit la noia tingués visita i no pogués treure el telescopi per mirar-los.

No va ser així. La veïna va estar sola i amb el te-

lescopi parat. A l'escenari, el Joan, la Marta — amiga seva — l'Alícia — antiga nòvia del Morell — i ell. Els números els van sortir menys reeixits del que el Morell havia somiat i més del que les circumstàncies feien suposar.

Com a mínim, l'espectacle havia estat «sincer», pensava el Morell l'endemà, mentre suportava l'efusió del Joan, decidit — després de l'èxit de l'empresa, que considerava total — a muntar xous d'aquells dia sí dia no. El Morell tenia el cap en un altre lloc: una d'aquelles nits, pensava, la noia hauria, si més no, d'igualar la seva jugada. ¿O potser havia decidit donar-se?

A mig matí, el Morell — frisós per veure si aquella mateixa nit la veïna apujava l'aposta — va telefonar a la Babà, per dir-li que — a l'inrevés de com havien quedat feia uns dies — aquell vespre no li anava bé de veure's. La Babà va tranquil·litzar-lo: precisament, ella estava a punt de telefonar-li perquè també tenia coses a fer.

Al vespre, el Morell va muntar el telescopi només d'arribar a casa. Es va passar tota l'estona fumant, sobre el llit, que encara feia olor de la nit abans. A tres quarts de set, com d'habitud, va arribar la veïna. Abans de despullar-se, es va dirigir cap al balcó i el va mirar, somrient. El Morell també va somriure.

Prop de les deu, la noia va anar cap a la porta del pis. En va tornar acompanyada de la Babà.

D. Monts: "L'illa de Mèlars"

Tecleja l'última frase amb una barreja d'excitació i desconcert. És la primera novel·la seva on hi ha, al final, una mort. El fet és remarcable perquè, precisament, l'absència de morts als seus llibres havia estat una constant volguda, un rebuig de la solució fàcil en què cauen tants escriptors quan no saben com fer pujar el to dramàtic. Ara, per primera vegada i empès per la lògica de la narració, s'ha vist obligat a alterar aquesta constant i matar el protagonista. Arrenca el full de la màquina, el col·loca darrere tots els altres i en rellegeix el principi: «Aquell migdia, mentre parava taula, l'home va tombar el saler sense voler i la sal va caure damunt les estovalles. Això el va aterrir.»

L'escriptor té un contracte amb una editorial per escriure una novel·la l'any. Fa disset anys que el va firmar i, metòdicament, cada mes de gener lliura la nova novel·la a l'editor. Ha publicat, doncs, setze novel·les. Escriure una novel·la no li sembla res d'especialment difícil i

es burla per sistema dels escriptors que triguen deu anys a fer-ne una. De vegades en queda més satisfet; de vegades menys. De vegades la història li surt fluida, s'hi apassiona, l'escriu gairebé a raig i la corregeix amb plaer. Altres vegades la història és forçada, l'escriu com si fos un càstig (perquè, per contracte, ha d'acabar-la sigui com sigui abans que passi l'any) i la corregeix poc i sense ganes. Tant és: ningú no es queixa quan li surt fluixa. L'exigència de qualitat en aquest seu país és mínima, una cosa tan sabuda que els mateixos habitants se'n burlen. La constància, doncs, li permet viure, precàriament però sense haver-se de llevar a les vuit del matí. L'únic que prega a aquest Déu en qui no creu és no tenir mai un bloqueig davant del full en blanc. No s'ho podria permetre.

El dia de la presentació del llibre, l'editor li dóna una bona notícia: han de reeditar la seva primera novel·la en una col·lecció nova i, si vol, com que l'han de picar de cap i de nou pot rellegir-la i introduir-hi canvis si creu que en necessita. La regelleix. N'ha escrites tantes, de novel·les, que havia oblidat l'argument exacte d'aquella primera, i només en recordava, de manera boirosa, alguns personatges. Sabia que anava

d'un escriptor que escriu una novel·la, té un cert èxit i això li permet publicar-ne una segona l'any següent i una tercera l'altre. Però quan la llegeix de dalt a baix es queda astorat. L'argument i els personatges presagien detalls concrets i exactes de la seva vida, succeïts mesos o anys després de la publicació. Al cap de setze anys, pot identificar exactament aquell personatge secundari del qual s'enamorava la dona del protagonista. Perquè, poc després d'haver publicat aquella primera novel·la, va conèixer un personatge igual, i la dona que se'n va enamorar va ser la seva. I la lluita del protagonista contra la pressió ambiental és la lluita que ell mateix va haver de mantenir contra la pressió ambiental que va rebre a partir d'aquell primer èxit.

Encuriosit, llegeix les altres seves novel·les, una rere l'altra, per ordre de redacció i publicació. Les prediccions es repeteixen. Hi reconeix persones, sensacions, alegries, fracassos, redactats sempre amb mesos d'antelació. Veu la seva vida, sencera, predita, llibre a llibre. Va presagiar els fets, les circumstàncies, les dones, els drames, les alegries. L'omnipotència del personatge d'*Estepa verda* presagia la seva omnipo-

tència, poc més tard. L'angoixa del protagonista de *Pura terra mullada* és l'anunci de la que ell va patir poc després. I la consciència de fracàs del músic de *Tot el foc del seu gran sol* és la seva, al cap d'uns mesos. També hi reconeix persones concretes. La dona de *Poltres al clos* és la Lluïsa, que va conèixer just el dia que presentava el llibre. La Teresa surt retratada, amb precisió fotogràfica, a *L'ànima*, però en el moment d'escriure-la ni la coneixia. Sistemàticament, ha previst i escrit les coses que li havien de passar mesos més tard.

Quan finalment li arriba el torn a l'últim llibre, aquell que acaba de publicar fa uns dies, que el protagonista hi mori l'espanta. Des de el llibre damunt l'escriptori, va a la cuina, busca un pot d'estofat precuinat, l'obre, l'aboca en un recipient i el col·loca al microones. Al llibre no hi sap reconèixer ni personatges ni fets. Per una banda, és evident que encara no han passat prou mesos perquè el que hi ha escrit es faci realitat. Per altra banda, però, que no hi reconegui absolutament res li fa concebre esperances: si també ha de ser una predicció, algun dels fets narrats ja s'hauria d'haver produït. Que no sigui així pot indicar que potser amb aquella no-

vel·la no passarà el mateix que amb les altres. Fet i fet, cap llei no certifica que la norma s'hagi de complir eternament. Pensa tot això mentre para taula; se n'adona i intenta evitar l'inevitable.

Q. Menzo: "Judaïtzant"

Si hagués estat possible d'investigar el fenomen des del seu origen, s'hauria vist que tot va començar amb una vaga dels panys i dels interruptors. Les portes no s'obrien o no es tancaven, ocasionant alarmes que prenién de seguida unes proporcions difícils de controlar. Els interruptors semblava que obeïssin una consigna d'arbitrarietat, ja que a vegades deixaven engegat o encès un aparell i d'altres es negaven a posar-lo en marxa.

Els fets es produïen escalonadament, com si algú volgués regular malignament els períodes de tensió i els paroxismes. Les plomes estilogràfiques abocaven el contingut de tinta al simple contacte amb el paper, o bé es buidaven a les butxaques i els documents gairebé sortien de les carteres buscant àvidament la taca. Cada una d'aquestes contingències, ella tota sola, hauria ocasionat les diminutes tragèdies ja conegudes de tothom. Però per acumulació, el dia de la revolta de les coses es convertí en una catàstrofe que amenaçava la supervivència humana.

Pels carrers, es veïen ciutadans asseguts a les voreres, amb la roba pengim-penjam perquè els botons, els cinyells i les tires elàstiques que subjectaven les peces al cos declinaven de sobte la seva funcionalitat i oferien carn rosada a l'escàndol públic. Les sabates es descordaven d'improvís i eren causa de caigudes; la proximitat del granit i del ciment exposava els cranis a topades de molta conseqüència. De tant en tant, algú sortia al balcó amb un posat d'estupor i les mans plenes de molles i d'engranatges, perquè havia provat de donar corda a un rellotge o servir-se d'un electrodomèstic i la màquina se l'hi havia desfet materialment als dits. Grups d'automobilistes vagaven d'esma amb el volant sota l'aixella i la mirada perduda, a peu, molt allunyats de la prosopopeia motoritzada. Els encenedors i els llumins van fallar tots alhora, i els fumadors (que pretenien de fer front a la crisi encenent un cigarret) tenien l'aire d'una extremada indefensió.

El curiós era que el món natural no s'acabava pas. Al contrari: feia sol i oreig de primavera, conjunt propi d'una

estació complidora. La fallida era purament dels productes manufacturats, de coses de les quals l'home havia prescindit durant llargs capítols de la seva història i que havia anat inventant amb astúcia i paciència.

A mitja tarda —dit a ull, perquè no es trobava hora bona fàcilment—, les aixetes, els taps i les càpsules metàl·liques dels envasos es van sumar al moviment, amb la tendència a la volubilitat que caracteritzava la protesta dels objectes. Alguns líquids fluïen sense aturador i d'altres quedaven retinguts en dipòsits i canonades, condemnant la gent a la sequedat o a la mullena. Tot contribuïa a augmentar el desconcert, per la força que dona la unió fins a les petites coses, que mostraven la temible eficàcia d'un eixam d'insectes clavant el fibló tots a l'una. Els vidres s'entelaven de mica en mica, els nusos es desfeien, les culleres deixaven caure la sopa entre el plat i la boca —com en el proverbi—, les cordes i els cordills es trencaven en les missions de més compromís que els havien estat confiades. Moltes rodes, en ple caos, rodaven al revés i els martells, en comptes de buscar la cabota dels claus, descarregaven els cops sobre els dits dels operaris, que amb menys daltabaix ja n'haurien tingut prou. Les coles industrials, com si s'ajustessin rigorosament a un contracte que caducava a data fixa, van cedir de sobte el poder enganyador, secundades per metxes i cargols, de manera que els mobles es desgavellaven amb una certa parsimònia, no pas exempta, però, d'estrèpit. I no tan sols els mobles, és clar, perquè ja se sap que les coles industrials són de molta aplicació.

Quan la gent va sentir que les cases cruïxen (poc, la veritat) es va esverar granment, per la por, tan justificada en aquelles circumstàncies, que el ciment arribés a travessar una hora baixa. Tothom va sortir al carrer, just amb el que duia al damunt i, encara, aguantant-se la indumentària amb les mans per no ensenyar les estructures que una falsa modestia qualifica de misèries. Es van formar unes corrues enormes, multituds que empenien el camí de la muntanya guiades per l'instint del retorn a la naturalesa. Tres o quatre temes de conversa animaven la marxa. Les lamentacions ocupaven el primer lloc, perquè queixar-se no vol un gran esforç, i després venien les preguntes d'actualitat, de trepidant interès públic. Aquella pertorbació era local o internacional? No podien saber-ho, ja que la plaga havia posat fora de servei les comunicacions de tota

mena i, d'altra banda, des del dia abans no arribaven viatgers: els aeròdroms eren deserts, les estacions buides, les carreteres sense vehicles.

Els grups més amatents formulaven hipòtesis, com per exemple que allò ja es veia venir, degut a la febre industrialitzadora dels països subdesenvotllats i a la pressa de prosperar sense engaltar. No era estrany —segons aquesta versió— que les coses construïdes sense un control de qualitat s'haguessin aclofat plegades.

La precipitada reincorporació a la naturalesa fou un trasbals. L'home s'havia desavesat de conèixer l'herba, no distingia la bona de la dolenta i ja no podia pasturar amb garanties. Tampoc no era caçador (en general), ni bon buscador d'aigua, s'havia convertit en un ésser mal adaptat a la intempèrie i, sense farmàcies a prop, tot li feia cremor d'estómac i tot se li infectava. En poques setmanes van haver-hi moltes morts. «Ja se sap», deien els vius. «Es la típica selecció natural: en moments de forta crisi, els debils desapareixen.» Aquesta idea els deixava íntimament satisfets, trobaven que la naturalesa sabia triar. I ja que entraven en una fase d'especulació biològica, es feien venir bé els pensaments per anar a parar a la conveniència de reproduir-se. «L'instint de conservació de l'espècie ens farà anar de bòlit», deien, fingint hipòcritament que la possibilitat els amoinava. Considerant l'estat d'emergència, van deixar de banda la nosa de la moral, segurs que després, amb més calma, tindrien temps d'arreglar-se unes lleis que els empararien la conducta.

Així, doncs, com que estaven desenganyats de l'artesanía i dels treballs constructius en general —ja ningú no es fiava de la indústria— es van dedicar de ple a propagar-se sense manies, d'una manera silvestre i despreocupada. I, comptat i debatut, van descobrir que sense necessitat de tanta maquinària, allò també els distreia i els divertia cosa de no dir.

* *

La bancarrota dels objectes ocasionà la relació dels fets per transmissió oral. Però algun cronista obstinat va intentar, fins al darrer moment, escriure la història que vivia. Un dels més perseverants, deixà un fragment de full amb mecanografia pòstuma:

«Enmig del desastre, quan totes les plomes, els bolígrafs, els llapis i les màquines d'escriure del país (i qui

75

sap si de l'estranger) han quedat inútils, tinc la gran fortuna que la meua robusta portàtil aguanta bé i m'ha permès de ressenyar fins aquí, resumint-los, els extraordinaris successos d'aquests dies. Sort tinc també (potser encara més grossa) de la lleialtat de la meua secretària, una noia intel·ligent, de bona presentació i molt afavorida, que m'acompanya en el tràngol que passem.

«Noto, tot just ara, que algunes tecles es van endurint, com si estiguessin a punt d'enfermitjar-se. En canvi, d'altres comencen a anar balderes, com avellanes llampades, entre elles la del signe de lliures esterlines, que no sé per què l'hi posen.

Les tecles... Ja hi som! W13kluu No tindrè temps ni de qq&6zz Encara bo que em queda la secretàwzy yyutu bb?? rkjooo»

L' "HEDERA HELIX"

«No heu experimentat mai la tendresa que poden desvetllar les petites atencions? Jo sí, i me n'he hagut de penedir sempre.

Triant un exemple qualsevol, a l'atzar, se m'acudeix el que em va passar amb una amiga. En una ocasió, per donar-me una sorpresa, em va preparar un dels plats que m'agradaven més, i al final de l'àpat va allargar-me un paquet que contenia una corbata arrogant. Sí, ja sé que el qualificatiu causa estupor, però em vaig passar setmanes cercant-ne d'altres, i després de tot aquest és el que em va semblar bo.

El que succeí fou que no era el meu sant, ni feia anys ni celebrava cap festa meua, i, per molt que em dolgui confessar-ho, la delicadesa d'ella m'entendri. I això a despit del color de la corbata i de l'aprenentatge que exerceixo, de fa anys, per tal d'aconseguir una ideal solidesa de caràcter.

L'endemà (com que ja tenia el propòsit fet) me'n vaig anar al mercat de flors. La nit abans havia dedicat hores de les de dormir a triar obsequis que anessin bé, i, per molt que costi de creure, la resolució darrera fou en el sentit de comprar una planta grimpadora, perquè la meua amiga tenia un jardí interior, amb un dels quatre vents limitat per una paret que em desplaia. Recònditament, la idea era mostrar sollicitud i al mateix temps conspirar contra el mur, que moriria ofegat per l'herba.

Els meus conèguts ja saben que sóc pacient en les coses que mereixen paciència, però que en els altres casos

acostumo a portar pressa. En el cas de la planta em va semblar des del principi que no hi podia perdre temps, i ho vaig dir així al venedor, que em va ensenyar la seva mercaderia.

- Aquí en teniu una que creix en tants dies.
- Ui, no! La que desitjo ha d'ésser més ràpida.
- Aquella de l'extrem triga la meitat.
- Encara és massa.

El florista em va mirar durant una estona, i després afirmà que allò constituïa una demanda especial ("rara", em demanà que li permetés de dir). M'aconsellà que veiés una parada de plantes difícils, prop d'allí, i, seguint la recomanació, al cap d'un moment provava de fer-me entendre en un altre lloc.

— Tinc el que voleu — digué el comerciant —. Però la llei em priva de vendre aquesta mena de plantes sense que el client accepti la plena responsabilitat de la compra. Si esteu disposat a signar uns papers...

Jo ho estava, és clar, i vaig omplir uns formularis oficials. Després, el venedor semblà llavors en un test i em va demanar que em fixés en la superfície de la terra, la qual començà a inflar-se en dos o tres llocs i s'obrí en esclats minúsculs per a donar sortida amb un zumzeig perceptible a uns quants brots de color verd.

— Això és el que vull. Quin nom té?

— Oh, és una variant poc coneguda de l'"Hedera Helix".

Convinguérem el preu i, abans d'anar-me'n, aquell home em digué que, si vivia lluny, seria bo que no m'entretingués pel camí.

Agafava el test amb les dues mans i me'l premia contra el pit, mentre aprofitava el retorn per a imaginar-me l'alegria de l'amiga.

Fora del mercat, hi havia un home que ballava damunt de vidres trencats, i, això, no m'ho deixo perdre mai. Me l'estava mirant, quan vaig sentir que l'heura m'arribava al rostre, i creixia fent una bonior de vol d'abelles que em produï alarmar. Les fulles s'arrapaven a la cara i molestaven, fins al punt que, en enfilarse pel pavelló de l'orella, em privaven d'una audició normal.

Aleshores em vingueren ganes de contractar un taxi.

s'adonaven del que m'ocorria i fixaven tarifes elevades. Irritat, vaig canviar d'idea, optant per emprendre una carrera amb totes les meves forces.

Recordo que, en passar per davant d'una catedral, la planta em va impossibilitar els braços. Jo no aguantava el test amb les mans, sinó que el sostenien les fulles que se m'anaven adherint al cos. De totes maneres era igual, perquè el test va resistir menys que no pas jo: s'esquerdà de sota i sortiren les arrels, que començaren a resseguir-me les cames per buscar la terra amb avidesa.

Poc abans d'arribar a la casa (ja la podia veure), els rebrots em van privar tant de moviments, que havia d'avançar fent salts amb els peus junts. Bellugava els músculs de la cara amb desesperació, per desviar el curs de la creixença i evitar que la seva nosa em tapés els ulls.

Quan ja era gairebé a la porta, les arrels arribaren a terra i s'hi van clavar, convertint-me en una mata d'herba. Un manyoc de tiges es va dividir sota la meua barba, pujà la meitat per cada galta i en arribar al cap s'uní novament i va trenar-se, de manera que em va serrar de dents i no podia emetre cap so.

A través de les clarianes que deixaven les fulles, esbaltanava la mirada, que era l'única cosa que podia fer. Imagineu-vos el meu estat d'esperit en descobrir la meua amiga que tornava a casa, després de la seva hora de compres.

Ella va veure la inusitada capa de verd, i m'identificà per la corbata (que sobresortia de la planta). Va acostarse'm, em va amenaçar amorosament amb una mà i servint-se d'aquella veu dolça que m'enamorava tant digué:

— Baixa de l'arbre, grandolàs! ¿No veus que ja no tens edat per a aquestes coses?

Pere Calders "Cròniques de la veritat oculta"

Pere Calders:
"Cròniques
de la veritat
oculta"

Un dia, trobant-me dormint com he dormit tantes i tantes vegades, va despertar-me un soroll que venia del meu despatx.

— Ja hi som! —vaig dir-me—. És el lladre.

Fi, caminant de puntetes, vaig guanyar la distància que em separava del lloc on algú m'espoliava. Allí hi havia un senyor desconegut, amb un sac, que triava aquelles de les meves coses que li feien més goig i les amuntegava en una pila.

— Ep! Parlem-ne... —li vaig dir.

Ell es va girar sense sobresalt ni sorpresa, em va mirar de cap a peus i respongué:

— No cal. Jo us guanyo. Així, calculant-ho a ull, peso uns vint quilograms més que vós. Aquest avantatge natural m'estalvia tota mena d'explicacions. Porteu armes?

— No.

— Raó de més.

I procedí a omplir el sac amb els meus béns, fent com si m'ignorés. Jo, com és de bona llei, no em vaig pas resignar:

— Però, home, això no és qüestió de força. Hi ha la moral, m'enteneu? Sense principis no anireu enlloc i tot-hom us mirarà de cua d'ull...

— La moral! —digué—. És el pes més inútil que pot carregar un home.

I, posant-se seriós de sobte, em preguntà:

— Que hi creieu de debò, en la moral?

— I tant, Mare de Déu, i tant!

Va rebre aquesta afirmació de la meua fe amb una gran contrarietat. Abandonà la seva feina, m'agafà pel braç i em convidà a seure al costat seu en un sofà.

I em dirigí les següents paraules:

— Mireu: em feu una mica de llàstima i vull que rebeu l'ajut de la meua experiència.

"Jo, temps passats, també em refiava de la moral. Era casat, tenia un fill, i un amic del cor, i un negoci. M'havia guanyat la fama d'ésser l'home més bo del barri i, per tant, també el més taujà. El meu confessor quan em veia ja tremolava, perquè la meua consciència neta no li donava ocasió de lluïment. "Que poc divertit que

sou!", solia dir-me, i, per poders, em beneïa.

"De vegades, el meu tedi m'esgarrifava, però la pau de la meua llar, el bon nom de la família i la netedat de costums em feien companyia. "Aguanta't, noi, aguanta't —em deïa—. Tot això tindrà el seu premi."

"I sabeu quin va ésser el premi? Ara us ho explicaré: un dia el meu fill, que acabava de fer catorze anys, va fugir amb la minyona. Esverat, vaig anar a cercar la meua dona per compartir la pena amb ella, i només vaig trobar una carta seva en la qual m'explicava que, cansada del meu ensopiment, se n'anava a viure amb un senyor del tercer pis, que ell sí que era simpàtic i sabia viure.

"Desfet, vaig decidir submergir-me en el negoci i al cap d'un parell de dies m'assabentava que el meu amic del cor, valent-se d'una maniobra comercial, me l'havia pres.

"Només em quedava el confessor. Vaig explicar-li el que em passava i sense pensar-s'hi gens em digué que tota la culpa era meua i em va posar una penitència d'aquelles que et deixen baldat.

"I el bon nom que tenia pel barri? Ja us ho diré: quan jo passava pel carrer, la gent es girava a mirar-me i reïa.

"Com podeu comprendre, era un bon moment per a fer balanç de la meua vida i trobar que, fins aleshores, havia errat. No es pot anar contracorrent, i si hi vas en pagues les conseqüències. Això quedava tan clar que vaig decidir canviar de vida.

"Ara trobo que faig el que vull sense noses de consciència i tothom troba que estic tan bé. Les dones em solliciten, els coneguts proclamen la meua simpatia i els veïns, quan els vaga, diuen entre ells: "Ja ho veus, tan ase que semblava i encara farà carrera!"

"Això és tot. Si us pot servir d'alguna cosa, aquí ho teneu."

— Vinc amb vós! —vaig dir-li—. Em sabia molt de greu ésser víctima d'una decisió tardana.

L'endemà els diaris publicaven la següent notícia:

"Ahir de bon matí, els lladres entraren en un pis de l'avinguda Oriental. Entre altres objectes de valor, hom troba a faltar l'amo de la casa, ja que ningú no sap donar raó del senyor Calders, ciutadà honorable i contribuent de bons costums."

La matèria dels somnis

De què és fet aquest ocell?
De la matèria dels somnis.

DASHIELL HAMMETT
El falcó maltès

1

L'anunci era clar i contundent: «Es necessita escriptor professional en llengua catalana.» Me'l vaig mirar dues vegades i vaig llegir-lo de cap a peus. La meua primera reacció va ser d'incrèdilitat. ¿Qui podia necessitar un escriptor professional en llengua catalana? Potser simplement era per a vendre enciclopèdies per les cases. Però les condicions que seguien a l'encapçalament semblaven serioses: «Afeccionats absteniu-vos. Cal presentar: *curriculum* ampli, dos exemplars de cada llibre publicat, una selecció d'articles en premsa, sinopsis de les conferències pronunciades, dos exemplars de llibres traduïts a altres llengües, certificat d'una entitat professional (sindicat, associació, unió d'escriptors) i contractes de les edicions.» I un apartat de correus, massa anònim, incapaç de respondre a les preguntes que m'assetjaven.

Havia passat una mala temporada. El meu darrer llibre no s'havia venut gens, la crítica s'hi havia acarnissat i els encàrrecs editorials fluïxaven. Suposo que són excuses, tot plegat. El cert és que vaig redactar un acurat *curriculum*, inflant aquells aspectes que em feien quedar

millor, vaig passar tota una tarda amunt i avall, en cerca de dos exemplars de les obres que no tenia a casa, vaig anar a l'Associació d'Escriptors perquè em fessin un certificat, vaig fer fotocòpies dels contractes i dels meus millors articles en premsa, dels esquemes de les meves conferències i l'endemà al matí, a l'estafeta de correus, quan lliurava el paquet al funcionari abrupte, vaig tenir una sensació de ridícul espantós, com si tothom que tramitava les seves coses sabés què contenia el paquet o quins eren els meus sentiments íntims. La resposta em va arribar deu dies després, quan ja no me'n recordava de la gestió. M'havien passat una traducció tediosa sobre ordinadors i, quan el carter va trucar-me pel contestador automàtic anunciant-me un certificat, estava intentant desxifrar el concepte «tirabuixó». Era una carta a màquina, amb un logotip que deia «Dreamsbook Enterprises», amb l'apartat de correus i res més. El text de la carta era correcte, glacial i escarrit: «Senyor Jordi Planesdamunt, Barcelona. Distingit senyor. Ens plau comunicar-li que la seva sollicitud en resposta al nostre anunci publicat a la premsa els dies 15 i 16 de juny ha estat considerada pels nostres assessors. Per tal de concretar personalment l'abast i retribució de la feina que li proposem, li preguem que el proper dia 30 de juny es presenti a l'hotel Majestic de Barcelona a les dotze en punt del migdia. A l'espera de poder-lo saludar personalment, aprofito l'avinentesa per agrair-li la seva atenció. Cordialment.» I una firma il·legible.

2

La firma il·legible corresponia a un oriental —japonès, suposo— d'estatura mitjana, amb ulleres de muntura metàl·lica, vestit clar, coll i corbata, i un deliciós català sense rastre d'accent. M'esperava al *hall* de l'hotel, i, només en veure'm entrar amb cara de despistat, es va alçar d'un bot

i va venir saltironejant cap a mi, amb la mà estesa:

—El senyor Planesdamunt, suposo.

Me'l vaig mirar i vaig encaixar la mà que m'oferia.

—Sóc Matsuko Hari, assessor de Dreamsbook Enterprises —em va aclarir en copsar el meu posat d'enze.

I em va arrossegar cap al bar.

Una hora i tres whiskies després, amb el cap tèrbol i una sensació d'incrèdula a la boca de l'estómac, firmava un munt de papers acuradament redactats en anglès.

Si no ho havia entès malament, el contracte m'obligava a passar un mes natural en un lloc de Catalunya a determinar per l'empresa Dreamsbook, a inventar, ordenar i estructurar una història de ficció, semblant a la meua darrera novella —la que havia rebut males crítiques—, a fer-ne una sinopsi intel·ligible i a redactar-la —*compose*, deia el contracte en anglès— amb l'ajut del DB 2001, un ordinador de nova planta per a ús d'escriptors. Quan vaig demanar clarícies sobre la redacció (i vaig manifestar la impossibilitat de redactar una novella en un mes) i sobre el llenguatge de l'ordinador, el senyor Hari va somriure.

—No es tracta d'una redacció entesa en el sentit actual de la paraula. De fet, serà el DB 2001 qui redactarà la novella, a partir de les dades que vostè li proporcionarà... Quan a llenguatge, no es preocupi. La nostra divisió d'ordinadors ha superat les dificultats del maneig... No cal que vostè conegui ni el bàsic, ni cap altre rudiment de programació... I si es refereix als coneixements lingüístics de l'aparell —va dubtar un moment abans d'usar la paraula— la seva memòria contindrà el Fabra, l'Alcover-Moll i un buidat exhaustiu del seus llibres, articles i sinopsis...

A canvi d'aquesta feina percebria un milió de pessetes. Dues-centes cinquanta mil en el moment de la firma del contracte, amb un taló conformat contra el Banc Exterior, dues-centes cinquanta mil el dia quinze del mes de feina i cinc-centes mil un mes després d'haver enllestit la redacció. A canvi, renunciava als drets d'autor que es poguessin derivar de la meua obra, acceptava el lloc i la

data que fixés l'empresa per a fer-la, em comprometia a mantenir en secret l'operació fins que Dreamsbook Enterprises decidís a fer-la pública, renunciava als tribunals de la meua circumscripció i acceptava la llei internacional sobre contractes de publicació de llibres.

Us haig de confessar que allò que em va fer posar el meu nom i la meua signatura al peu del contracte no va ser ni el whisky, ni la curiositat: va ser un taló conformat de dues-centes cinquanta mil pessetes.

—I, quan vol que comencem? —vaig preguntar, després de firmar, mentre m'embutxacava el taló.

—Demà mateix.

3

El lloc que l'empresa havia triat per tal que jo fes la meua feina era una delícia: un mas restaurat a les envistes de Puigcerdà. A més del senyor Hari, hi havia un parell de tècnics japonesos —Yamashi i Minave—, una pagesa que s'encarregava de la cuina i de la neteja i el seu fill de quinze anys que no feia gran cosa.

Em van instal·lar a la millor habitació del mas. Hi havia un llit, una taula de despatx amb un llum ultramodern, una prestatgeria amb uns quants diccionaris i una màquina d'escriure manual.

No havia tingut temps de fer un gran equipatge. Tampoc no pensava sortir gaire, per tant havia agafat quatre coses imprescindibles, un parell de llibres de consulta, un parell de novel·les de lectura i tot el meu escepticisme. No m'ho acabava de creure, tot i que els del meu banc m'havien dit que el taló era de llei. Em sentia atabalat. No havia tractat, fins aleshores, amb japonesos. I la seva cordialitat, el seu posat sempre amatent, els seus ullons vius i bellugadissos m'imposaven una mica.

Durant el dinar del primer dia, el senyor Hari em va exposar el pla de treball: mentre els tècnics Yamashi i

Minave instal·larien el DB 2001 —en tenien per una setmana ben bona— jo podria elaborar la sinopsi de la meua producció. Després caldria passar als assaigs amb l'ordinador... Tot això ens menaria al 15. Vaig dir que llavors cobraria el segon taló. El senyor Hari va fer un gest com de menyspreu i va afirmar amb el cap. I després...

—¿Per què volen una novel·la... això... composta amb el seu ordinador en català, senyor Hari? —vaig preguntar mentre ens servien les postres.

—Oh, veurà... Fins ara hem fet proves en japonès i en anglès. Els resultats són excel·lents. El nostre... aparell... —va dubtar un cop més a usar la paraula— significa una revolució en el món de la literatura, de la lingüística i del ram editorial. Ara volem fer els darrers assaigs, abans de comercialitzar-lo, en llengües romàniques. I els nostres lingüistes han demostrat que el català reuneix les qualitats necessàries. Ultra ser la llengua que més s'assembla fonèticament a la fonètica suposada del llatí, han arribat a la conclusió que és una llengua intermèdia.

—I, per què jo? —vaig gosar preguntar-li quan arribava el cafè.

—Hem rebut un munt de sol·licituds. I la seva era la que més s'ajustava a les nostres necessitats. Les darreres tendències de la narrativa en la seva llengua, tan experimentals i subjectives, no ens són útils per als nostres experiments. Més endavant, potser. No és que jo sigui un expert en literatura comparada, però vostè té el grau d'imaginació imprescindible per fer reeixir la prova.

Quan ens retiràvem del menjador vaig gosar fer la darrera pregunta:

—¿Què en faran de la novel·la, un cop enllestida... Si és que ens en sortim, l'aparell i jo?

—Oh, no es preocupi. Serà sotmesa a tots els controls de qualitat necessaris... però no crec que es faci pública. El mercat editorial català no ens interessa... És possible que un cop hàgim comprovat tots els elements que ens cal comprovar sobre el funcionament de la DB 2001 i la

seva adaptació a les llengües romàniques, li retornem el manuscrit per tal que vostè en faci el que li plagui...

4

Els primers set dies els vaig passar assegut a la taula escrivint i estripant papers, fent llargues passejades, i parlant amb la Mariona, la pagesa que s'encarregava de les feines de casa, i amb en Ventura, el seu fill.

El senyor Hari havia desaparegut. Com les meves idees. Jo em pensava ser un escriptor professional, de ploma fàcil i d'imaginació descordada i no ho era. Punt. Només se m'acudien banalitats, sense cap possibilitat de convertir-les en una història coherent.

Els dos tècnics japonesos —Yamashi i Minave— s'havien tancat a les golfes del mas, amb tot de material embalat en caixes de fusta, amb el nom de Dreamsbook Ent. JAPAN imprès als quatre costats, sense interferir per res en les meves passejades i en les meves converses amb els nadius. Ni tan sols menjàvem junts. La Mariona em va explicar que es feien portar els àpats a les golfes, per tal de no aturar el seu ritme de treball.

—Si ho veiés, senyor Jordi —m'anomenava «senyor Jordi» i no hi havia manera de fer-li canviar l'apel·latiu—: allò sí que n'és de complicat. Em penso que aquests xinos no se'n sortiran pas. Hi ha un munt de fils elèctrics, una escampadissa de televisions... Sembla ben bé una casa d'orats...

Normalment, però, amb la Mariona parlàvem d'altres coses: ho confesso, buscava la inspiració en les històries d'aquella dona. El seu marit havia estat contrabandista i havia mort en una topada amb els carrabiners. S'havien esllavissat, ell i el fardo que duia, pels pendissos dels Estanys de la Pera, feia una partida d'anys.

—Quinze en farà aviat. El nen en tenia un, encara no, quan el Pierre la va guinyar... —I ho deia amb un som-

riure beatífic—. Em va costar tirar endavant, senyor Jordi, no es pensi... Però me'n vaig sortir...

Em va explicar, també, que feia feines per als senyors del Golf i que eren ells els qui l'havien llogada per encarregar-se de la casa durant tota la mesada...

Però les històries de la Mariona no m'inspiraven ni gens ni mica. El senyor Hari tornaria aviat i em trobaria sense cap sinopsi... Potser per això, aquella nit, vaig rebutjar la novella que estava llegint, una aventura de Sherlock Holmes, recentment traduïda al català, la comoditat del llit i el cansament de no fer res que em vencia i em vaig asseure a la màquina. Era com si una mà anònima guiés els meus pensaments. Vaig redactar la sinopsi d'una tirada, directament en net, sense correccions de cap mena.

5

El senyor Hari es va treure les ulleres i es va fregar els ulls.

—Bé, si vostè ho vol així...

—M'han demanat una història que s'assembli a la darrera que vaig publicar ...I no em negarà que aquesta s'hi assembla. A més, és original.

—Bé, bé!... Els tècnics han acabat de muntar l'ordinador. Ara ens caldrà instruir-lo i ajustar-lo. Començarem aquesta mateixa tarda...

No havia pujat a les golfes en tota aquella setmana de vagareig. Per això vaig quedar sorprès d'allò que hi vaig trobar. Havien recobert les parets amb una roba negra i havien encogat les finestres. Si havia tres pantalles de televisió grans, una mena d'arxivador metàl·lic i una taula baixa, amb un faristol i una cadira de rodes, d'aquelles de mecanògraf, al seu davant. Damunt la taula baixa vaig buscar el teclat de l'ordinador. Però no hi era. No hi havia res.

—Segui —va dir Hari, assenyalant la cadira. Després,

ràpidament, en japonès, va donar instruccions als dos tècnics.

Em vaig asseure amb una certa recança. Però, és clar, no va passar res. Minave manipulava l'armariet metàl·lic. Aleshores, la superfície de la tauleta es va il·luminar, amb una claror lletosa.

Yamashi em va dir alguna cosa en japonès que Hari es va apressar a traduir-me.

—Posi les mans damunt la superfície il·luminada, per favor.

Ho vaig fer amb aprensió. La sensació va ser agradable, com si enfonsés les mans en un líquid tebió.

—Nota res? —va preguntar Hari.

—No, no.

—Relaxi's, ara. Tanqui els ulls i deixi el cervell lliure... Relaxi's, no estigui tens i, sobretot, no tingui por.

Vaig tancar els ulls. Un pessigolleig agradable se m'enfilava pels braços, per les espatlles i m'acaronava el clatell.

—Ara, si us plau, senyor Planesdamunt, concentri el pensament en alguna cosa concreta. Una flor, per exemple. Què li sembla una rosa? Pensi-la amb intensitat, detall per detall... No obri els ulls, encara no!... Apa, l'ajudaré... La tija, les espines, tres fulles, el calze, els pètals... de color rosa, sí... L'olor... No perdi concentració, no es distregui... Pensi amb intensitat...

Va durar dues hores llargues. I quan va acabar, tot i el mal de cap que sentia, vaig obrir els ulls: a la pantalla central, amb uns colors esvaïts i lleugerament desdibuixada, hi havia una rosa. A sota, tremoloses, en majúscula, les lletres X, E, S, P, I i R.

Minave i Hari discutien en japonès, amb una certa tensió.

—Què passa? —vaig preguntar, mentre em fregava els polsos.

—Hi ha una interferència... Aquestes lletres... ¿Què volen dir?

—Oh, sí! Xèspir, en transcripció fonètica a la catalana... Shakespeare, doncs.

—Shakespeare?, ¿vostè ha pensat en alguna altra cosa que no la rosa, oi?

—No ho sé. Ho he fet el millor que sé... Però no estic acostumat a concentrar-me.

—Però, per què Shakespeare?

—Per allò del nom de la rosa, potser?

—El nom de la rosa?

—Romeu i Julieta, l'escena del jardí... No recordo els versos exactes...

—Ah, Un homenatge!... Això no està previst... Hauré d'ajustar els circuits.

La rosa esborradissa va desaparèixer de la pantalla. I de l'arxivador metàl·lic va sorgir un bocí de paper, de mida holandès: hi havia impresa la rosa i les lletres.

6

—Sempre havia pensat que els ordinadors havien de funcionar amb un teclat...

—Hem avançat una mica més, nosaltres. Són els seus impulsos mentals els qui el fan funcionar. Un cop ajustat, tot allò que vostè pensi serà interpretat, en funció del seu llenguatge, redactat convenientment, compost segons les normes de la llengua catalana i imprès... Què li sembla?

—Fantàstic!... Però no calen electrodes al cap o pròtesis al cervell... Només amb les mans n'hi ha prou?

—Efectivament. El gran escriptor americà Isaac Asimov, a la seva novella *Fundation's Edge* disserta àmpliament sobre l'ús de les mans. De fet, la idea és seva. Nosaltres ens vam limitar a aplicar-la. Segons Asimov les mans són les eines que ens distingeixen dels animals. I els millors contactes amb un ordinador són aquestes eines meravelloses.

M'havia quedat una mena de cansament que no vaig

aconseguir d'esborrar quan em va desaparèixer el mal de cap. Era com si hagués treballat molt intensament en alguna novel·la. Amb resultats positius, però, perquè, al cansament, s'hi ajuntava una satisfacció d'haver acomplert els deures fixats.

L'endemà les sessions començaren a les vuit del matí. A la una interrompiem per dinar, fèiem una migdiada, i, a les quatre, ens hi tornàvem a posar, fins a les set. I a mesura que avançava el meu entrenament i l'ajustament de la màquina —no goso anomenar-la màquina—, el cansament i la satisfacció augmentaven.

De primer perfeccionàrem la tècnica de les imatges. Amb fraccions de segon aconseguia dibuixar a la pantalla una imatge gairebé fotogràfica de qualsevol objecte que pensés. Algunes vegades apareixien línies secundàries de pensaments incontrolats, jocs de paraules, homenatges inconscients que treien de polleguera els tècnics i feien que el senyor Hari em renyés amb la suavitat oriental.

De les imatges vàrem passar a les paraules. En ferem llegir textos meus, lentament, pensant cada paraula. I a mesura que les pronunciava anaven apareixent a la pantalla central, amb el mateix tipus, la mateixa puntuació i fins les mateixes errades que contenien els llibres impresos. De tant en tant, però, em distreia i apareixien a la pantalla gargots, dibuixos i paraules sense sentit.

A poc a poc, la meua tècnica millorava. Llegia a la velocitat normal i les lletres es formaven clares i concretes, sense desviacions, sense faltes. Finalment, tres dies després d'aquest exercici de lectura escolar, vàrem accedir a una nova etapa: Llegia un paràgraf, sense connectar-me a l'ordinador, deixava el llibre, posava les mans damunt la màquina, tancava els ulls i, en fraccions de segons, el text apareixia reproduït a la pantalla. I cada cop els paràgrafs eren més llargs i l'interval entre la lectura i la reproducció més dilatat. I els textos sempre es reproduïen amb fidelitat.

El dia 13 de juliol vam intentar una nova fórmula.

—Fins ara hem estat ajustant l'aparell —sempre la mateixa reticència a pronunciar la paraula «aparell»— al seu ritme mental. Ara ja podem passar a la creació de textos —va dir el senyor Hari.

—I, com ho haig de fer? —vaig preguntar, amb una mica d'incrèdulitat.

—Es tracta de reproduir els mecanismes cerebrals que generen una obra literària. Però amb molta més rapidesa. Aquí entren en joc les tres pantalles. Farem un experiment. Vostè està habituat a escriure articles d'opinió per a la premsa. Li proposo un tema: Vacances d'estiu a muntanya... Què li sembla?

—No gaire interessant, però sóc un professional... Quina extensió?

—Dos fulls holandesos.

—Segui a la taula, senyor Planesdamunt. Tanqui els ulls. Pensi les idees que vol expressar.

Ho vaig fer. El pessigolleig que, provinent de les mans, se'm produïa al clatell va augmentar.

—Obri els ulls.

Perfectament ordenades en cinc paràgrafs, hi havia les idees que havia tingut a la pantalla de l'esquerra.

—Llegeixi-les, faci les correccions que cregui oportunes, pensi aquelles paraules que vol utilitzar.

Ho vaig fer. Quan vaig obrir els ulls, a la pantalla de la dreta hi havia un munt de paraules i alguns dibuixos: corresponien a plantes, els noms de les quals no coneixia, o perfils de muntanyes la denominació de les quals se m'escapava.

—Concentri's ara, si us plau, en l'article. Només un moment. Intensament... Molt bé. Ja pot obrir els ulls.

Les lletres de la pantalla central reproduïen un article de dos holandesos. El vaig llegir amb temor. Era el meu estil. Les meves paraules. Fins i tot, aquells carrisquetges de la meua producció que tant em molestaven quan els rellegia i que era incapaç d'evitar-los quan els escrivia.

I vaig tenir por.

El dia quinze el senyor Hari em va donar festa. I un taló nominal i conformat de dues-centes cinquanta mil pessetes. Potser perquè no me'n refiava d'ells, aprofitant que vam anar a Puigcerdà a comprar algunes coses que necessitava, vaig ingressar el taló a la sucursal del meu banc. No vaig tenir cap problema.

M'hauria agradat baixar a Barcelona, però el senyor Hari m'ho va treure del cap. Dolçament, però amb fermesa. No, no podia ser. L'endemà havíem de reprendre la feina, ara ja en la seva darrera etapa, i un viatge em distreuria i caldria tornar a començar. Així és que vaig passejar per la vila i a les quatre ja era al mas. Em vaig tancar a la meua habitació. Vaig llegir una bona estona *L'Estudi en escarlata* i, abans de sopar, vaig anar a fer un tomb. Feia calor, hi havia núvols a la banda de la Tossa d'Alp i se sentien alguns trons llunyans. L'aire era carregat d'electricitat i la xafogor, l'anunci de tempesta i la inactivitat m'excitaven.

Vam sopar tots plegats. Els dos tècnics japonesos, més relaxats, no paraven de parlar en la seva llengua. El senyor Hari, de tant en tant, participava a la seva conversa. Però, sobretot, intentava ser sociable amb mi: m'alabava la cuina de la Mariona, m'explicava coses del seu país o em parlava de llibres. Jo li contestava amb un monosíllab, incapaç de mantenir una conversa superficial. Ara començava a comprendre l'abast de l'experiment i no m'agradava. Em feia por. Era com si manipuleessin el meu cervell, els mecanismes més íntims de la meua essència. Mai no m'havia preguntat com funcionaven els mecanismes de creació: els utilitzava, amb fortuna diversa, i prou. D'ençà de molt menut havia tingut la dèria d'escriure. Mentre els meus companys es passaven hores jugant al carrer, jo m'entaforava a casa, amb un llapis i un paper i m'inventava històries absurdes i innocents de *condottieri* italians, a l'estil de les novel·les de Rafael Sabatini, aleshores

res de moda, o aventures de naus espacials que viatjaven per la Galàxia, a l'estil de Clark, Asimov, o Dick, els meus autors predilectes. Després, quan vaig tenir consciència de mi mateix, escriure va esdevenir una obsessió, cremava hores i hores en la composició de novel·les que no acabava mai. Més endavant vaig fer un salt qualitatiu important i fins vaig guanyar algun concurs de narracions curtes. Ara potser he perdut la innocència del nen i l'obsessió de l'adolescent, però escriure és l'única cosa que sé fer amb un mínim de garantia. He publicat un munt de llibres i he fet totes les feines d'escriptor professional: articles, guions radiofònics i televisius, he pronunciat conferències, he traduït un bon grapat de llibres i he col·laborat en guions cinematogràfics. Sempre sense preguntar-me què o com, i per què apareixia la idea, la sensació, la seguretat que allò era material susceptible de ser imprès. Ara, però, l'ambició econòmica m'havia enfrontat amb el misteri més profund de la meua vida: com s'escriu. La DB 2001 m'obligava a una reflexió que no volia fer. La ciència s'havia posat al servei de la literatura. Un acte gratuït i inútil —codificar amb paraules idees, sensacions, sentiments— s'havia racionalitzat i esdevenia un acte lògic, racional, analitzable. Però l'article no l'havia escrit jo: l'havia escrit la DB 2001. I m'havia plagiat. Jo havia pensat una idea, unes sensacions, havia triat unes quantes paraules-clau i la màquina, en qüestió de segons, havia suplantat el meu esforç, la meua personalitat, la meua capacitat de seleccionar paraules, ritmes, expressions. M'havia xuclat l'essència i l'havia utilitzada en favor seu. Això no era ciència. Era màgia.

8

El silenci era total. La tempesta havia descarregat més enllà de la serra del Cadí i ara l'aire era fresc i suau. Tot-hom dormia. Vaig sortir peu nu de la meua cambra i vaig

parar l'orella. M'arribaven, amb intensitat diversa, sorolls de cossos adormits. Algun ronc, algun gemec, respiracions pesades.

A les golfes, però, no arribava res de tot allò. Vaig tancar acuradament la porta. Havia vist els gestos de Minave i Yamashi tantes vegades que no em va costar gens connectar l'ordinador. Quan la superfície de la taula es va il·luminar vaig tenir un moment de dubte. El vaig vèncer. Vaig seure i vaig col·locar les mans com m'havien ensenyat a fer.

Immediatament vaig sentir el pessigolleig, una agradable sensació de força mental i un benestar indescriptible. Damunt el faristol que hi havia davant la taula, hi vaig posar els papers amb la sinopsi de la història que m'havia empescat. Abans, però, que la pogués llegir, va aparèixer, reordenada, estructurada per ritmes i intencions, a la pantalla de l'esquerra. Vaig imaginar-me el protagonista de la meua història i li vaig atorgar els meus trets, la pròpia visió que tenia de mi. Va aparèixer a la pantalla de la dreta com una fotografia. La barba era ben bé la meua, i els ulls. Però l'expressió no ben bé. Vaig pensar —sentir— curiositat, seguretat, dubtes, por. Van aparèixer paraules, dibuixos i símbols a la pantalla de la dreta, davall del retrat que podia ser el meu. I vaig tancar els ulls. Ara comprovaria la capacitat de la DB 2001.

9

Em feia mal el coll d'estar en aquella posició. Així és que vaig obrir els ulls. Artur Rubinstein interpretava el Concert número 1 per a piano i orquestra de Brahms amb l'Orquestra Simfònica de Chicago i la traducció sobre ordinadors, a mig fer, es moria de fàstic damunt la meua taula de treball. Em vaig incorporar. El coll continuava fent-me mal. Vaig apagar el tocadiscos i vaig anar al lavabo. El wàter feia aquella pudor de resclosit que tant em

molestava. Vaig alçar la tapa, hi vaig tirar un raig de lleixiu, i em vaig rentar les mans i la cara. Tenia temps de trucar la Glòria i proposar-li anar al Grec aquell vespre. La Glòria em diria que sí, sempre em deia que sí, perquè tots els seus amics eren de vacances i s'avorria a Barcelona. Havia oblidat el seu número. Com era possible? No m'havia passat mai. Feia anys que la Glòria i jo sortíem plegats de tant en tant i em sabia el seu número de memòria.

Vaig buscar-lo a l'agenda. ¿Com es deia de cognom, la Glòria? També ho havia oblidat. No podia ser. De cap de les maneres. Es deia... Planesdamunt. No, no! Planesdamunt era el meu cognom. Ah, sí! Es deia Glòria Hari. Vaig buscar la «h» a l'agenda. Hari. I un número de telèfon. El vaig compondre.

—Hotel Majestic, digui'm?

—Vull parlar amb la Glòria Hari, si us plau.

—Un moment, senyor Jordi, que ara s'hi posa. —Era la veu de la Mariona.

—Sí?

—Glòria?

—Sí... Amb qui parlo?

—No em coneixes?... Sóc en Jordi.

—Jordi Minave?

—No, dona. Minave és un cognom japonès. ¿Tu coneixes algun japonès que es digui Jordi i parli català?

—Sí. Et conec a tu.

Vaig penjar. M'havia equivocat. Hi havia un error, un pensament esbiaixat, en tot allò.

Vaig tornar a la butaca, vaig engegar el tocadiscos i vaig tancar els ulls.

El coll em feia mal d'estar en aquella posició. Així és que vaig obrir els ulls. Artur Rubinstein interpretava el Concert número 1 per a piano i orquestra de Brahms, amb l'Orquestra Simfònica de Chicago i la traducció sobre ordinadors, a mig fer, es moria de fàstic damunt la meua taula de treball. Em vaig incorporar. El coll continuava

fent-me mal. Vaig apagar el tocadiscos i vaig anar al lavabo. El wàter feia aquella pudor de resclosit que tant em molesta. Vaig alçar la tapa, hi vaig tirar un raig de lleixiu, i em vaig rentar les mans i la cara. Em vaig mirar al mirall. Tenia les galtes fines, els pòmuls prominents, la barbeta punxeguda, els llavis prims, el nas una mica aplanat i els ulls oblicus.

Vaig cridar.

10

El senyor Hari va entrar amb pijama a l'habitació de les golfes. Si vestit semblava un ocellet esgrogueït, en pijama semblava encara més poca cosa.

—Què fa, senyor Planesdamunt?... ¿Qui li ha donat permís?...

Va córrer cap a l'arxivador metàl·lic i va manipular els comandaments de la DB 2001. La superfície de la taula va tornar-se sòlida de sobte, i fosca, i vaig poder alliberar les mans.

Em sentia marejat. Em feia molt mal, el cap.

—No es troba bé? —em va preguntar el japonès.

—No... estic molt marejat...

—Vingui amb mi.

Em va ajudar a incorporar i em va empènyer cap a la porta. Quan baixava les escales, vaig tenir un rodament de cap i les cames em feren figa. El senyor Hari em va aguantar pel braç.

—No ho havia d'haver fet. Sense control és perillós... Què volia demostrar?

—No ho sé. Ha estat un impuls sobtat.

—Vingui, l'acompanyaré a la cuina i faré que la senyora Mariona li prepari una tisana...

—No la desperti...

—Ja deu ser llevada.

En entrar a la cuina, per la finestra que s'obria a lle-

vant, vaig veure una llenca de claror per la banda de Font-Romeu.

Vaig seure en una cadira de cul de boga i vaig tirar el cap enrera.

El senyor Hari va sortir per avisar la Mariona.

No la vaig sentir entrar.

—Senyor Jordi... Què li ha passat?

—No res. Una mica de mareig...

—Li posaré una mica de vinagre als polsos i li faré una camamilla. O s'estima més una tilla?

—M'és igual.

Va mullar un mocador amb vinagre, me'l va passar pels polsos i me'l va posar al front. El mareig em passava. La vaig veure rebostejar. Va posar aigua a bullir en un pot i va agafar un flascó de vidre amb tilla. En va posar una cullerada en una tetera de terrissa, va esperar que l'aigua bullís i la va abocar a la tetera. Va agafar una tassa, hi va posar una cullerada de mel, va filtrar una mica d'infusió i em va atansar la tassa.

—Begui-s'ho ara que és ben calent.

Vaig beure'n un glop i em vaig cremar la gola.

—Crema?... Bufi i es refredarà.

La vaig obeir. Vaig tornar a atansar-me la tassa a la boca. Ja no cremava tant. Em sentia millor. El vinagre i la tilla havien fet efecte. Em vaig incorporar.

La Mariona em mirava. Tenia el front ampli, els pòmuls sortits, la barbeta punxeguda, els llavis prims, el nas una mica aplanat i els ulls oblicus.

11

Per més que insistís a desconnectar les meves mans de l'ordinador, no podia. Vaig obrir els ulls. Era a l'habitació de les golfes. Les tres pantalles reflectien tot de gargots, paraules, dibuixos, símbols inconnexos, que apareixien i desapareixien.

Vaig fer un esforç per controlar els meus pensaments. El pessigolleig al clatell va augmentar d'intensitat i la sensació de força va vèncer el mareig.

«Atura't», ordenava. «Esborra-ho tot.»

Les tres pantalles varen pampalluguejar un moment i, finalment, quedaren en blanc. Durant el meu entrenament havia après a concentrar tota la meua capacitat mental en una sola idea. I aquesta vegada em va ser útil. «Desconnecta't.» Pensava. Notava la resistència de l'aparell a fer-ho. Es resistia. Es debatia com un peix atrapat en una xarxa. O com una mosca enganxada en una tela d'aranya.

El peix i la mosca aparegueren simultàniament a la pantalla principal. «No, no!», vaig cridar mentalment. I el peix va deixar de debatre's i es va anar fonent. L'aranya, en canvi, se m'enfilava per l'espina i em clavava l'agulló al clatell.

Vaig fer un darrer esforç. «No sóc cap mosca. Em dic Jordi Planesdamunt. Em dic Jordi Planesdamunt i sóc un escriptor. Tu ets un ordinador DB 2001 especialment preparat per a compondre històries de ficció en llengua catalana. T'ordeno que t'aturis, que esborris tot el que tens a la memòria i que et desconnectis. T'ho ordeno! T'ho ordeno!» L'aranya de l'espina va desaparèixer. A la pantalla central va aparèixer el meu nom, amb lletres capitals, la marca de l'ordinador i un senyal lluminós que s'encenia i s'apagava: *ready*.

Vaig pensar «out» i les lletres O, U, T van aparèixer, però no es va desconnectar.

Vaig deixar el cap en blanc. Potser era la manera de desconnectar-lo. Humphrey Bogart em va mirar amb sorregueria. Ni em sabia gaire el paper. Vaig agafar l'ocell de plom, me'l vaig mirar i vaig dir:

—De què és fet, aquest ocell?

Bogart va fer la seva ganyota característica.

—De la matèria dels somnis —va respondre'm.

John Huston va cridar, de darrera els llums i la càmera:

—Talleu. És bona.

Vaig fer que sí amb el cap.

—Es refereix al sergent de marina retirat? —preguntà Sherlock Holmes.

«Torna-hi», vaig pensar. «Sap que no puc verificar el que diu.»

Acabava de pensar això quan l'home que observàvem veié el número de la nostra casa i travessà el carrer corrents. Sentírem un truc fort, una veu profunda a baix i uns passos lents i pesants que pujaven l'escala.

—Per al senyor Sherlock Holmes —digué l'home, entrant a l'habitació i donant la carta al meu amic.

Aquesta era l'ocasió de fer-li perdre l'orgull. Poc s'ho pensava, quan va deixar anar aquella observació casual.

—Permeti'm que li faci una pregunta —vaig dir de la manera més suau i amable—, quina és la seva feina?

—Conserge, senyor —digué, malhumorat—. Sense uniforme per reformes.

—I abans? —vaig preguntar, llançant una mirada maliciosa al meu company.

—Sergent, senyor. Reial Infanteria Lleugera de Marina, senyor. No hi ha resposta? Molt bé, senyor!

Picà de talons a terra, saludà militarment i se n'anà.

Vaig tancar els ulls per fugir del 221 B de Baker Street. [Feia un parell de dies que havia llegit aquella escena en un dels llibres que m'havia endut per passar l'estona.]

Em vaig desmaiar.

Em va retornar un zumzeig estrany. No sentia el pessigolleig al clatell i la superfície de la taula s'havia tornat opaca. Em vaig alçar d'un bot. L'aparell era desconnectat. El zumzeig provenia del fluorescent. Vaig recollir la sinopsi de la novella que hi havia col·locada al faristol. ¿Què havia passat? Per què s'havia desconnectat? Recordava

aquella habitació bigarrada de Baker Street, la cara espi-matxada i burlada de Sherlock Holmes i la tossa quadrada del sergent de la Reial Infanteria Lleugera de Marina, convertit en conserge. Després, el buit. La blancor.

Vaig córrer cap a la porta. Estava tancada, tal i com jo l'havia deixada. La vaig obrir, vaig fer funcionar l'interruptor de la llum i el zumzeig del fluorescent es va aturar. Hi havia una mica de claror lletosa per la banda de llevant que es filtrava per la lluernia de l'escala. I tota una maror de remors de gent que dormia.

A la meua cambra, mentre col·locava desordenadament els llibres i la roba a la maleta, se'm va acudir una explicació. Les tres lleis de la robòtica. Hari havia citat Asimov. ¿Per què a part de copiar el seu disseny, no copiar també les lleis generals de la robòtica? Al cap i a la fi, el DB 2001 era una mena de robot. Vejam, com anaven?

Les vaig recordar quan arribava a l'estació de trens de Puigcerdà. «Primera: Un robot no ha de fer mal a un ser humà o, a causa de la seva passivitat, deixar que un ésser humà rebi cap mal. Segona: Un robot ha d'obeir les ordres dels sers humans, excepció feta quan aquestes ordres contravinguin la primera Llei. Tercera: Un robot ha de protegir la seva existència, sempre i quan aquesta protecció no contravingui la Primera o la Segona Llei.»

Per això, la DB 2001 s'havia desconnectat sola quan em vaig desmaiar. No podia causar-me cap mal, d'acord amb la Primera Llei.

Mentre pujava al tren de dos quarts de set vaig pensar en la sorpresa del senyor Hari quan, veient que no baixava a esmorzar, pugés a la meua habitació i la trobés buida. Tenia un apartat postal de la Dreamsbook Enterprises. Hi enviaria un taló nominal i confirmat per valor de mig milió de pessetes. Així anul·laria el contracte. Si convenia, fins i tot pagaria per danys i perjudicis. El que fos, sempre i quan em pogués alliberar d'aquella màquina aberrant que volia suplantar-me, que no només escrivia com jo, sinó que creava noms ficticis, fets de la matèria dels

somnis. Les paraules, les havia pronunciades Humphrey Bogart, mentre jo sostenia el falcó maltès, tot interpretant el paper de policia.

A Ripoll vaig comprar una aigua mineral i un entrepà. El tren anava ple d'estiuejants que tornaven de vacances, de pagesos que anaven a fer-se visitar pels metges de Barcelona i de gent enfeïnada que parlava de les seves coses. El paisatge, la calor i la xerrameca esvaïda de la gent em van distreure.

A les deu, la plaça de Catalunya semblava un forn. Vaig aturar un taxi i em vaig fer dur a casa.

Quan la porta es va tancar darrera meu, em vaig sentir alliberat. Tot era al seu lloc. Vaig deixar la maleta al dormitori. A la sala de treball i d'estar hi regnava el desordre de sempre. Hi havia un disc oblidat al plat del tocadiscos. El vaig engegar. Era el primer concert per a piano i orquestra de Brahms, interpretat per Arthur Rubinstein i l'Orquestra Simfònica de Chicago. El vaig aturar de burxada. La traducció, a mig fer, sobre ordinadors es moria de fàstic damunt la meua taula de treball. El coll em feia una mica de mal, com si el tingués encarcerat. Vaig anar al lavabo. El wàter feia aquella pudor de resclosit que tant em molestava. Vaig alçar la tapa, hi vaig tirar un raig de lleixiu, i em vaig rentar les mans i la cara.

I aleshores ho vaig veure. Al mirall, una mica entelat i ple de ditades, hi havia unes galtes fines, uns pòmuls prominents, una barbeta punxeguda, uns llavis prims, un nas una mica aplanat i uns ulls oblics.

I aquella cara —la meua cara— em somreïa amb sor-negueria.

Jaume Fuster: "La matèria del somni"

"Ja n'estic tipa, de tanta misèria!"

Es va posar l'abric, vell i tronat, i va obrir la porta d'una revolada. A l'altra banda del replà la veïna escampava cera pel parquet de l'entrada. Quan se'n va adonar l'altra ja l'havia vista.

— Quin goig que fas... t'has pintat els ulls i tot... — s'havia redreçat damunt dels genolls i se la mirava embadalida — ...i t'has arrissat... si jo tingués els teus cabells... trigaràs molt?

— No ho sé. Me'n vaig a veure la meua amiga, la Isabel, que està molt malalta. — Va dir tot tancant la porta amb dos volts de clau. La claror del carrer va sobtar-la tot i que la tarda anava cap a l'acabament. De cop va sentir una mena de feblesa a les cames com si la voluntat anés a abandonar-la... però estava ben decidida. Res no l'aturaria. El primer home que li va passar pel costat va fer un xiulet i es va quedar palplantat mirant-la. "M'he pintat massa els ulls. Dec semblar... exactament el que vull semblar!"

En aquella hora passava poca gent pel *boulevard Rochechouart*. A la cantonada del carrer Dunkerke hi havia, com sempre, Zuzanne amb el carretó de les flors: embolicava clavells amb paper transparent. "Que no em vegi, tan pintada!" Tot just ho havia acabat de pensar que Zuzanne aixecà el cap. — Bon dia. No vol cap flor, avui?

S'hauria endut totes les del carretó. Els clavells devien ser acabats de collir i els poms rodons de les violetes de Parma semblava que esperessin senyores vestides de gris amb vels al capell perquè se les enduguessin a morir en gerros de cristall a dintre de cambres polides amb claror dolça i butaques de vellut.

— Després, quan tornaré a passar.

Va estrènyer el portamonedes buit contra del pit. La seguia algú. En un vidre d'aparador va veure l'home que feia un moment havia xiulat i s'havia girat a mirar-la. Va esperar trobar-

se davant d'un altre aparador per veure'l més bé. S'hi aturà. El cor li batia i no sabia com fer-ho per mirar-se'l. Era com si els ulls li fessin nosa. Se'ls havia pintats massa.

— Puc invitar-la a prendre alguna cosa?

Havia pogut veure, malgrat l'angúnia que li feia, que era jove, prim. Duia una gavadina i un feltre verd botella. Sense contestar-li tornà a caminar. Quan va arribar a la plaça Pigalle travessà cap al centre, mirà una estona les revistes d'un quiosc de diaris i es va dirigir cap al baixador del metro. Es va aturar i va repenjar l'esquena a la barana. Tot d'una, quan ja creia que havia perdut l'home que havia xiulat, el va veure que travessava el carrer. Tot els homes se la miraven. D'un gest enèrgic es va espolsar els cabells... i va sentir una veu càlida ran d'orella.

— Vols venir?

Se'l mirà fit a fit, calculà i digué baixet però decidida: "Cinc-cents."

Una esgarripança de fred li va resseguir el cos. No veia res. Un múscle de la cama li palpitava sense parar i el cap li feia mal. Ell la va agafar pel braç i amb una veu fosca va murmurar:

— Vals el doble. Mil!...

Estrènyia el portamonedes contra el pit. Tenia els llavis des-pintats, una mica lívids. Amb un gest brusc del cap apartà els cabells del front. I va dir mirant les violetes: "Un pom. Aquell de darrera de tot. És el més bonic." Zuzanne va somriure: "Agafil' vostè mateixa."

Va avançar la mà tímidament i va agafar-lo. Estava al costat de dues garbes de clavells blancs. Zuzanne el va embolicar amb aquell paper transparent que encara feia les flors més misterioses i ella va treure el bitllet de mil del portamonedes. Zuzanne se'l mirà. "No sé si tindrè prou canvi..." Li va donar les violetes, va agafar el bitllet i el va deixar estès damunt de les flors. Va començar a forfoliar per la cartera.

— No, no en tinc prou. Vaig fins al forn i torno de seguida.

Mentre s'esperava una senyora es va aturar davant del carretó.

— A quin preu ven els clavells?

— No ho sé. Espera's un moment. La venedora ha anat a buscar canvi i tornarà de seguida.

Era una senyora de mitja edat. Tenia les galtes rodones, ma-quillades d'un color de rosa tendre.

— Són fresques, les flors, avui. Si les violetes de Parma fessin olor potser em decidiria a comprar-ne, però la meua filla, sap?, té un deliri pels clavells. És bonic el seu pom... Molt car?

Li anava a contestar en el moment que Zuzanne arribava. Amb un dit es gratava la galleta i tot mirant el bitllet va dir:

— El seu bitllet és fals. Veu? Es coneix amb aquestes ratlletes: haurien de ser ben morades i són blavoses. Si sap qui li ha donat encara el podrà tornar.

Deixà les violetes en el mateix lloc d'on les havia agafades. Al costat del gran feix de clavells blancs. Zuzanne li va dir: "No es preocupi, ja em pagarà un altre dia... emporti-se-les..."

— No, no: gràcies.

Caminava de pressa amb el bitllet plegat a la mà. Una glopada de líquid li pujà de l'estómac al coll, tan àcida que li va fer tancar els ulls. Respirava amb la boca tancada, profundament. Va entrar al pis. Se sentia olor de sofregits: devia venir del celobert. Va ficar el bitllet a dintre d'un sobre i el va clavar amb quatre xinxetes sota el darrer calaix de l'armari mirall. Amb la mà es va tocar la galleta: bullia. Mirava la paret fixament: mai no s'havia adonat que els rams del paper tinguessin la vaga forma d'un cigne. El múscle de la cama li tornava a palpitir. "I ara què?" De sobte es va ajupir i va desclavar el sobre amb una revolada. Quan va tenir el gas encès hi apropà una punta del bitllet i va esperar que es cremés. Els dits li feien mal de tant que l'estrenyia. Després va anar al rebedor, es va treure l'abric, el va penjar i va començar a fer el sopar. El seu home no trigaria gaire.

M. Rodoreda: "Sembla de seda i altres contes"

m'adono que no en tenen gens. Per exemple, tot allò del fil blau que ahir a la nit no podia trobar. Després, qualsevol que llegís aquest diari diria que penso que en Ramon no m'estima i jo crec que sí que m'estima encara que sembli que només pensa a comprar i vendre porqueries. Però encara no és ben bé això el que jo voldria dir. El que voldria saber explicar és que, encara que gairebé sempre estigui trista, en el fons estic contenta. Si algú llegís això es faria un tip de riure. Jo ja ho sé que sóc una tanoca, i el pare sempre em diu que ell és un beneit, i això al capdavant és el que em fa estar més trista perquè penso que serem un parell de desgraciats. Però, mira...

UN HOME SOL

Puja els quatre graons de marbre, decidit. Sota la marquesina es tragué una clau de la butxaca dels pantalons i obri la porta. Abans d'entrar donà un cop d'ull ràpid darrera seu. El jardí era gran, inculte: les herbes, altes i espesses, l'envaïen tot; els arbres eren frondosos. Una tanca de fusta coberta d'heures voltava el jardí i aïllava la casa, que semblava protegida per tot aquell món vegetal. I pel silenci. Al costat, separat del jardí per una riera, s'estenia un bosc. "A dues passes", calculà. Entrà a la casa i tancà la porta.

El vestibul a penes era aclarit per la mica de llum que travesava les ballestes de les persianes i que zebra el parquet brut. Se sentia olor de resclosit, una barreja de pols i d'humitat. Entrà a la cambra de l'esquerra, l'única cambra moblada de tota la casa. Damunt una taula de fusta blanca hi havia una màquina d'escriure amb la funda posada, un telèfon, tres vasos i una pila de diaris vells. En un racó, esbiaixat, un sofà, amb la tapisseria d'un blau descolorit tacada, foradada del centre per una molla, semblava el darrer vestigi d'una saleta provinciana. Les cadires feien joc amb la taula, però a cada banda de l'escalfapanxes ple de cendra, dues grans butaques noves i luxoses contrastaven violentament amb la sordidesa de la resta del mobiliari. Tossi amb una tos seca, profunda, que el sacsejà tot i el deixà una estona panteixant; anà cap a un petit armari de paret i en tragué una ampolla. "Buida", sospirà. Hauria de baixar a la cava i no en tenia gaires ganes. Sabia que, amb una part de l'última arambada, hi havien deixat una caixa d'ampolles de vermut. No el temptava gens. Hauria preferit un glop de conyac de l'ampolla buida. Però no podia escollir. "Faré l'aperitiu", pensà i somrigué. "El conyac per després." Com que havia arribat d'hora li sobrava temps.

Dubtà un moment, s'apropà a la taula i cargolà la bombeta

que hi penjava damunt. Un doll de claror projectat pel pàmpol de cartó verd caigué sobre la superfície de fusta, coberta de pols, i la penombra, expulsada del centre de la cambra, s'espessí pels racons. Es tragué el revòlver de la butxaca i féu giravoltar el cilindre. Tenia les mans humides; i havia entelat, com sempre, tot el níquel de l'arma. Amb el mocador del pit l'eixugà i la deixà sobre un diari, amb molt de compte, com si fos de porcellana i es pogués trencar. Un altre atac de tos li féu doblegar el cos. Congestionat, respirant amb curtes alenades profundes, anà cap al mirall de l'escalfapanxes. Era un mirall constellat de taques d'humitat que anaven devorant tot el mini. Al fons, una mica vagues, les seves faccions agudes, els llavis primis, els ulls enfonsats sota les celles poblades, el nas aquilí una mica desviat amb les aletes mòbils, la cicatriu profunda del pòmul, les galtes begudes, feien un conjunt una mica inquietant, malaltís d'indecisió i de duresa. "Un acte, pensà, he vingut a realitzar un acte." Un sorolllet a la persiana el féu girar en rodó. Anà de puntetes fins a la taula, apagà el llum i agafà el revòlver. Per entre les ballestes veié un ocell a l'ampit de la finestra, gros com un merlot, d'un color grisenc. "Nervis, massa nervis", pensà. L'ocell posà el cap sota l'ala i de tant en tant el treia i amb el bec resseguia una ploma. "Liquida paràsits, com jo." Amb la punta dels dits picà la persiana i l'ocell fugí amb un gran avalot d'ales.

La set el turmentava: tenia un gust estrany a la boca, com de coure, i la llengua i el paladar pastosos. Mirà l'hora; encara en tenia per una bona estona. El dia, que s'havia alçat diàfan, començava a minvar. Podia veure com les ombres engolien quietament els arbres, les plantes; tot es feia imprecís sota d'un cel molt pàl·lid guarnit amb la primera estrella.

Gairebé a les palpenes anà a la cuina. Recordava que la llanterna per baixar a la cava la deixaven sempre damunt dels fogons. Es baixava a la cava per una trapa que hi havia al capdavant del passadís, davant mateix de la porta de la cuina: quan era oberta, la portella quedava gairebé vertical, lleugerament arpenjada a la paret. Encengué la llanterna, aixecà la portella i començà a baixar d'esquena. Amb la mà lliure s'agafava a cada graó i a mida que entrava dins la fosca la claror de la llanterna es feia més potent i la fortor d'humitat, tèbia i repulsiva com l'alè d'un malalt, s'accentuava. Un cop a baix resseguí els quatre racons amb el raig de llum.

Contra la paret del fons destacaven uns embalums enormes, embolicats amb saca, ben lligats i precintats. "Que bèsties de deixar el tabac aquí!" Hauria valgut més pujar-lo al pis; almenys era una mica més sec. Demà mateix el faria traslladar. Moltes coses anirien millor quan ell manaria. Passà la mà per la paret i li quedà bruta d'una polsina molt blanca i mollà. Per

l'espíral·l ran de sostre, que venia a l'alçada del jardí, els dies de pluja, segurament, entrava aigua a la cava. Es veien uns brins d'herba, i un tou de fulles podrides, arraconades pel vent, obs-
truïa un cantó de la reixa.

La caixa d'ampolles de vermut era al peu dels embalums al costat d'una capsa de galetes coberta de cagallons de rata. D'esma els espolsà amb un cop de mà. Agafà una escarpra i un martell i, fent alçaprem, aixecà la tapa de la caixa l'espai just per a poder treure una ampolla. Un cop sec retronjà al seu damunt i el deixà uns segons immòbil. "La portella." El cor li batia de pressa. Amb l'ampolla sota el braç pujà l'escala. En efecte, la portella havia caigut; deixà l'ampolla en un graó i tornà a alçar-la. Se sentia molt cansat. "D'ací a una temporada prendré un bon repòs; canvi d'ambient, de clima: vida de gran hotel, aire lleuger." Posà la llanterna sobre els fogons; mirà per la finestra de la cuina: la riera, el bosc; una massa negra sobre un turó suau retallat contra una llenca més clara de cel.

En sortir al passadís un ratolí li fregà els peus i desaparegué sense donar-li temps de veure per on s'havia esmunyit. S'aturà davant la porta de l'entrada. Era per allí que l'altre passaria. Potser el deixaria entrar. Amb prou feines si li diria hola. L'altre, com si el preocupés molt, li diria: "Fa gaire que t'esperes?" Ho diria sense mirar-se'l, però allò que de seguida veuria seria l'ampolla. "Posa'm beure." Ell no faria un pas. L'altre repetiria amb la veu tallant: "Posa'm beure." Mentrestant, buscaria maquinalment per les butxaques papers que mai no sabia on havia posat. Com sempre. "The citat aquí perquè..." No li donaria temps d'acabar: amb sis bales el brodaria. L'una darrera de l'altra.

Mentre s'omplia el vas de vermut rumiava què faria del cadàver. Havia pensat que el podria amagar al bosc. Li desfiguraria la cara, li trauria el vestit i el deixaria nu sota dels arbres. Però ara, damunt del terreny i amb calma, ho considerava arriscat; sobretot li donaria massa feina. Seria molt millor endur-se'l amb el cotxe i estimbar-lo una mica lluny. Se l'imaginava rodolant per un pendís entre un núvol de pols i un ròssec de pedres. "Bo, bastant bo." Assaboria el vermut amb delícia; a cada glop mirava el vas a contrallum. Calia aprofitar totes les engrunes de benestar: de la vida només compten els bons moments. Es passà voluptuosament la mà per la corbata: aquella corbata de seda pura, grisa, amb estrelles menudes, vermelles, era una de les seves febleses. Se l'havia posada expressament, s'havia fet enllustrear les sabates a migdia, havia triat un mocador que fes joc amb la corbata i duïa la pota de conill capçada d'argent a la butxaca de l'armilla "com per una cita d'amor".

Omplí un altre vas de vermut. Fumaria? El fum el faria tos-

sir, però necessitava fumar. Es tragué una petaca daurada, l'obrí i es posà una cigarreta als llavis. Buscà l'encenedor. Abans d'encendre'l estirà el ble curiosament, i cargolà el vis de la pedra. Superstició pura: quan tenia un afer massa greu entre mans, si l'encenedor li fallava no podia evitar una lleugera contracció a l'estómac. Era el seu mal signe i prenia totes les precaucions per corregir l'atzar i estalviar-se aquell absurd neguit que li palpava les entranyes com una mà invisible. L'encenedor funcionà. A la segona glopada de fum, arrencà a tossir.

El temps se li feia interminable, però per moments hauria volgut aturar-lo. Trigaria molt a arribar? Feia mesos que esperava una ocasió com aquella: no aprofitar-la hauria estat fer l'imbècil. Recordava la veu de l'altre al telèfon: "Vine sol; si no hi sóc a l'hora, espera'm. Potser sortirà alguna cosa imprevista: però tu sigues allà a l'hora." No, decididament no el mataria en entrar. Es pagaria una butaca de primer rengle, no es deixaria perdre ni un sol detall de l'espectacle. Espremeria fins a la darrera gota el plaer de veure'l viure encara un bocí de vida concedit per un acte gratuït de la seva voluntat.

El cor li féu un salt: encara una mica lluny es sentia el motor d'un cotxe. Apagà el llum i per una clariana entre els arbres veia el colze de la carretera, tot blanc sota la celistia. Avançaven dos fars. El cotxe passà de llarg. Va respirar. Però les mans li tremolaven. "Si almenys tingués conyac." Mai no n'havia desitjat amb tanta avidesa. Palpà el revòlver per sobre la tela dels pantalons. Ara ja no podia distreure's massa ni divagar. L'hora s'apropava. L'ocell, com si fos l'únic ocell de tot el jardí, de tant en tant llançava un petit crit estrident ran de persiana. Una foscor absoluta regnava dintre de la cambra. No gosava encendre el llum ni tirar la cortina. El llum podia ser vist des de la carretera i aquella nit no volia testimonis. I si tirava la cortina havia de tancar la finestra abans, i amb la finestra tancada s'arriscava a no sentir el cotxe ni la porta del reixat ni els passos damunt la sorra del caminal... Dret ran de finestra amb el cos lleument decantat endavant per l'excés d'atenció, amb els ulls oberts fitant les tenebres, semblava un gat disposat a saltar damunt tot aquell que s'apropés. Per què s'havia de preocupar tant si les mans li tremolaven i per què havien de ser tan molles de suor? Tot d'una es redreçà. Darrera seu, contra la paret, li havia semblat sentir lliscar un cos feixuc. "Qui és?" Passaren uns quants minuts i no sentí res més. "Contesta o disparo." Escoltava amb els sentits tensos, sense respirar. Amb el cor encara paralitzat encengué la bombeta i resseguí la cambra amb els ulls. No res. Decidí deixar el llum encès i tirar la cortina: les anelles en lliscar damunt la barra de metall dringaren amb un so irritant. Amb l'esquena de la mà s'eixugà el llavi superior,

tot sembrat de petites gotes de suor freda, es passà la mà amb els dits oberts pels cabells i sospirà alleujat. La claror l'asserenà una mica. Automàticament havia encès una cigarreta i es mirà al mirall: la seva imatge li semblà una companyia. Aleshores s'adonà que havia caigut sutzge de la xemeneia: damunt de la cendra hi havia una muntanyola de pols negra. "És estrany que la portella s'hagi tancat quan era a baix: i si escorcollés la casa?" Tossí furiosament. Tenia la mà cansada d'estrenger el revòlver. "Si hi hagués algú ja s'hauria fet veure: per què s'hauria esperat?" Tornà a escoltar. Ara? Havien obert la porta del jardí, n'estava segur. Sortí de la cambra felinament i s'encastà a la vidriera d'entrada. El mataria sense ni obrir-lo. Dispararia quan sentiria la mà en el pom de la porta, així que veuria girar el pom de la porta.

Una gota de suor li lliscà galta avall, el cor li percutia el pit rítmicament.

No, encara no era ell: una mica de vent potser o un soroll insignificant engrandit per aquella caixa de soledat. Un pensament vingut d'un plec secret de la seva malfiança i que d'una estona ençà s'havia anat precisant com una nosa començà a turmentar-lo. Ben mirat, per què aquella cita? Era la primera vegada que el feia venir a la casa per parlar-li de coses importants. Començà a passejar-se amunt i avall del passadís: de la porta de la cuina a la porta d'entrada. Què volia dir aquella cita? Amb la punta dels dits s'acariciava la cicatriu. Un silenci total que semblava impermeable a qualsevol remor ho cobria tot. Només desitjava una cosa en el món: que el pom de la vidriera girés per poder buidar el revòlver. Ara que, abans de sentir obrir el reixat, sentiria el cotxe. "Idiota. El poden haver deixat lluny per precaució." Potser era el que havia passat i en aquell moment tres o quatre homes voltaven la casa. No era del tot inversemblant. "Si no, per què aquella cita?" "Vine sol", li havia dit per telèfon. L'altre, ho sabia per experiència, feia les coses ben fetes. I era el més sàgac de la colla. A vegades l'odi, per més que es disfressi d'indiferència correcta, és visible com un roc en la mà que es prepara a llançar-lo. Ell prou l'havia embolicat de camaraderia una mica tosca, cinica; havia vigilat sempre el seus reflexos, s'havia controlat. Però no s'hauria traït un moment o altre? "Vine sol." Per parlar-hi confidencialment qualsevol racó de bar hauria bastat. Era ell el qui seria suprimit. I sense escrúpols. Havia mancat càndidament de finor. Recordava fets, petits detalls... Havia vist tantes coses d'ençà que treballaven junts! Reveia velles escenes: la baralla amb Schroeter, la supressió del polonès. Ell havia fet desaparèixer el rastre del mort: havia netejat les taques de sang i cremat la roba. Aleshores encara sentia una admiració sense límits per l'altre, pel seu co-

ratge, pel seu enginy infernal. A poc a poc l'admiració s'havia convertit en gelosia. I la gelosia, després d'aquella terrible disputa després de l'assalt a la joieria de Melun, en odi. Tot s'havia arranjat, però des d'aleshores, l'altre, amb la seva simple presència, sabia fer-lo adonar que era un inferior; ja no calia que el vexés perquè ell es sentís menyspreat. L'odi devia ésser reciproc. Es detestaven.

Amb la mà lliure s'afluixà la corbata i es descordà el coll de la camisa. S'ofegava. Si entressin per la finestra de la cuina... Podien entrar per la finestra de la cuina, per qualsevol finestra... Els havia d'haver esperats a fora; hauria tingut el camp més lliure. Els havia... era tan evident que no vindria sol!... Era tan clar que s'havia deixat atreure dintre un parany tan poc subtil! Havia de sortir a fora. Allà dins no veia res, no sentia res, no era ningú. Moriria com un idiota. Però abans de sortir havia d'apagar el llum. Si no, els oferiria un blanc tan segur retallat a la porta davant la claror que venia de la cambra que al primer tret el tombarien. Cauria sense ni saber qui havia disparat. Se sentia clavat a terra, incrustat. Calia moure's. Aspirà profundament i féu un esforç per no pensar, avançà cap a la cambra il·luminada. Havia de fer molts passos abans d'arribar al llum. A cada dos o tres s'aturava i escoltava. Estava amarat de suor. Una gota li anà del pols fins al coll. Arribà al llum com un naufrag i el va apagar. Aquell silenci espès que el voltava era per a fer embogir. I mancava el més difícil: sortir a fora. Sortir per la porta evidentment vigilada era arriscat. Sense vacil·lar anà cap a la finestra, l'obrí, escrutà l'ombra una estona i saltà amb el revòlver a la mà. La nit era serena i alta: devia haver estat una nit així la primera nit del món.

Estigué una estona ajupit contra la paret i escoltà: no gaire lluny d'on era un grill cantava incansablement. Ni un bleix d'aire. A poc a poc es redreçà una mica, travessà rabent l'espai lliure i s'endinsà per entre les herbes altes. La terra flonja cedia lleument sota els seus peus. Avançà com un autòmat fins que trobà un arbre i s'aturà. Amb el cos recalcat a la soca s'eixugà el front: estava desfet. Però es sentia més segur. Els darrers minuts dintre la casa havien estat com un malson i era com si la frescor de la nit comencés a dissipar-lo. Potser la seva imaginació havia vestit una història absurda. No tenia res de concret, de tangible, per creure que havia estat atret en un parany. Però, ¿és que li calia una prova evident, com als idiotes? ¿No li bastava el seu instint? "En circumstàncies com les meves un error de càlcul, tres minuts de confiança, solen pagar-se amb la pell." Esperaria allí, rera l'arbre. Dominava tot el jardí i la façana de la casa. El risc era petit. Quan l'altre obrís el reixat dispararia. I no podria escapar-se-li fos quina fos la intenció que portés.

Damunt seu, entre les branques, l'ocell llançà el seu crit inquietant. Una mica de vent agità les fulles i li dugué una alenada de frescor; la carretera era a tocar. Havia deixat el cotxe una mica enllà de la casa, mig amagat rera un canyissar i un tou d'arbusts. Tan a prop! Si pogués anar-se'n, arrencar-se d'aquell malestar, trobar-se transportat tot d'una dintre una sala amb música i conyac, entremig de gent i claror i converses! Tenia els llavis secs, dolorosos. Si venia sol... Però vindria sol? El vent havia girat i li duia una intensa olor de fonolls, sentí una náusea sobtada i tossí. La tos li esquinçava el pit, li inflava les venes dels polsos i del coll. El revòlver li caigué a terra. El cercà amb el peu, s'ajupí penosament per collir-lo i se'l posà a la butxaca.

Tremolava. Si volia salvar-se no podia perdre un minut. Anava a jugar-s'ho tot per salvar-ho tot. No sortiria per la reixa del jardí: el cotxe podia arribar d'un moment a l'altre i l'atraparien a la carretera. Ràpidament donà la volta per darrera i es dirigí cap a l'altre costat de la casa. Les herbes hi eren més altes i havia d'apartar-les amb les mans. Quan arribà a la tanca s'agafà als barrots de fusta i amb un salt pujà sobre el mur baix de pedra. Les heures li fregaren el rostre, sentí un coixí de fulles contra el pit. Amb un gran esforç s'hissà fins dalt de la tanca i saltà. Caigué de genolls: s'havia clavat punxes a les mans i es sentia la cara esgarrinxada. Empunyà el revòlver i travessà el camp diagonalment, cap a les canyes. La carretera s'estenia al costat com un riu lletós i mort. Escoltà encara una estona. El cor li palpitava horriblement, com si volgués esclatar-li. Tenia les cames segades. A la mà, el revòlver, li tremolava com una fulla. Girà el cap vers la casa i saltà dintre el cotxe. Tancà la portella amb un cop sec. Quan el motor estigué en marxa, respirà. Sortí a la carretera. Sense dubtar ni un instant prengué la direcció contrària: entraria a París fent una volta, no fos cas que el trobés a cinquanta metres. "Demà al matí li faré telefonar per la portera que estic malalt i em quedaré dos o tres dies a casa."

Els arbres desfilaven a banda i banda del cotxe a tota velocitat. Semblava que fugissin.

El Rodoreda: "Tots els contes"

mi fos una tragèdia que el meu marit s'hagués volgut penjar. També havia sofert, jo, i no m'havia penjat. "Encara el salvaré." Li va quedar una taca morada al coll, una ratlla, que va trigar temps a esborrar-se. Aquella nit el vaig vetllar. Havia triat l'aniversari del nostre casament i jo no li perdonava que l'haguessin salvat. "Aquests darrers temps només et veia amb aquell vestit malva i amb el pom de lilàs del dia que et vaig conèixer, al ball. Em mires com si et fes por... per què t'he de fer por, jo?" —Sí, per què? Ara, sobretot, que ja és com la història d'un altre. El meu fill, el meu marit, Roger. No res. Ningú. He viscut sola. Estic sola. Sola amb tot aquest feix de records morts, que podrien ser meus o no ser-ho, inútils, sòrdids. Seixanta anys i malalta i un fill que no estimo perquè s'assembla a Roger. S'ha anat venent les meves joies per poder viure i m'ha tret del meu país. Estúpid. Calb i estúpid... El vaig vetllar tota la nit, i a la matinada em va demanar un vas d'aigua. Gairebé no podia parlar. Va fer un gest cansat amb la mà. Va beure un glop, em va retenir la mà i em va demanar que el besés: "Per caritat, encara que et faci por." Vaig acostar-m'hi, estàvem sols, tothom dormia. Vaig ajupir-me per besar-lo i quan vaig tenir el seu rostre a la vora vaig escopir-lo; vaig escopir-lo i vaig fugir. Em semblava que ja era mort. Quan va morir, al cap d'uns quants anys, no vaig plorar gens. I deu ser l'única persona que m'ha estimat... A mi no, a l'altra, a la que havia viscut aquí dintre...

Aixecà la mà a poc a poc, amb el mirall. Tenia a tocar el cantell de marbre de la tauleta de nit. Va dubtar un instant. El trencaria? "Sóc tan del meu temps, encara, tan del meu temps!" Abaixà lentament el braç i tirà el mirall sobre el llit. Se sentien passos al corredor. Era el seu fill. Devia haver plegat més d'hora.

— Elena, saps si la mamà ja ha anat a casa del metge?

El metge, el metge. Ja tenien tema per l'hora de sopar.

Recollí les engrunes de galeta que li havien caigut a la falda, obrí la persiana i les llençà al jardí.

FELICITAT

Ahir a la nit, abans d'adormir-se, s'havia adonat que l'hivern s'acabava. "Prou fred", pensà, i s'estirà entre els llençols. Com si vinguessin d'un món més limpid, les remors de la nit li arribaven netes, restituïdes a la seva puresa original. El tic-tac del rellotge, gairebé imperceptible de dia, omplia la cambra d'una palpitació enervant i la feia pensar en un rellotge de pais de gegants. Uns passos damunt l'empedrat li semblaven els passos d'un assassí o d'un foll escapat d'algun manicomi i li feien batre el cor i els polsos. El rosec d'un corc devia ser l'anunci d'algun perill imminent: potser un mort amic s'esforçava amb aquells cops tossuts a mantenir-la desperta i vigilant. No, no era por: però s'apropà a Jaume amb una mica de basarda i s'arraulí al seu costat. Es sentí protegida i sense penaments.

La claror de la lluna entrava fins als peus del llit barrejada amb la claror de l'arc voltaic del carrer i de tant en tant una glopada d'aire fresc, plena de perfum de nit, li arribava al rostre: prenia la carícia delitosament i en comparava la frescor amb la frescor del vent d'altres primaveres. Vindran les flors, pensava, i els dies blaus amb llargs crepuscles rosa, les onades tèbies de sol i els vestits clars; passaran trens curulls de gent amb els ulls brillants de la il·lusió de les grans vacances. Vindrà tot allò que duu el bon temps i que la tardor s'emporta amb una ventada forta i tres ruixats violents.

En plena nit, ajaguda i desperta, sentia tot el plaer d'haver deixat l'hivern enrera. Aixecà el braç i mogué la mà: un dring de metall la féu somriure. S'estirà voluptuosament. A la claror d'arc voltaic i de lluna, el braçalet brillava. Era seu des d'aquella tarda i el veia lluir sobre la pell com si en formés part. Tornà a fer-lo dringar. En volia tres. Tots iguals. Tres cadenes per a portar sempre juntes.

— Que no dorms?

— Aviat.

Si aquell noi pogués saber com l'estimava! Per tot. Perquè era tan bo, perquè sabia abraçar-la tendrament com si tingués por de trencar-la, amb més amor en el cor que en els ulls, i això que ella sabia si n'hi havia d'amor en els seus ulls. Perquè només vivia per ella, com ella havia viscut per un gat quan era molt petita: amb desfici. Sofria perquè tenia por que el gat sofria. Anava a trobar la seva mare plena d'inquietud i amb els ulls tràgics: "S'ha begut la llet; deu tenir més gana. S'ha embolicat el coll amb el cabdell; s'escanyarà...; es baralla amb el serrell de la cortina i quan sent passos s'atura o fa el distret, però s'espanta molt i el cor li bat de pressa..."

Li vingueren ganes de besar-lo, de no deixar-lo dormir, de fer-lo rondinar fins que tingués tantes ganes de petons com ella tenia. Però la nit era alta i l'aire dolç i el braçalet brillava... A poc a poc perdé consciència i es va adormir.

Però ara, al matí, es sentia ben desgraciada. De la cambra de bany li arribava la remor de l'aigua. L'aixeta del lavabo devia estar completament oberta; senti el "crec" inconfusible que feia la màquina d'afaitar quan ell la deixava sobre el prestatge de vidre; el de l'ampolla de la colònia. Cada remor li duia, precis, l'exactitud d'un gest d'ell.

Incomodament ajaguda bocaterrosa, amb els colzes sobre el llit i les mans obertes contra les galtes, comptava els "arondissements" en una guia de París. Un, dos, tres... La remor de l'aigua la distreia i la feia descomptar. Només en trobava dinou. On s'equivocava? Començava per l'illa Saint-Louis i anava voltant. Quatre, cinc, sis... Els colors tendres calmaven la seva ira. Els blaus, els rosats, els malves, les taques verdes dels parcs li feien imaginar acabaments d'estiu quan cada arbre es desfà en ors i coures. Però el doll d'aigua a la cambra del costat, aquella remor que altres dies era com un recer de felicitat estival per al seu cor amb reminiscències de rius amples i ocells de vol baix reflectits, de cales blanques amb algues damunt la sorra, avui l'omplia de melangia.

És clar que era ridícul preocupar-se —i deia preocupar-se per evitar un mot més fort i per culpa del mot crear cercles i cercles de rancúnia— per un matí sense petons. Però els primers petons matinals havien estat sempre tan estimats... Tenien gust de son, com si la son esvaïda tornés pels llavis d'ell i anés cap als ulls que es cloïen i volien tornar-se a adormir. Aquells petons fets tot jugant ho valien tot. Un, dos, tres, quatre, cinc... Illa Saint-Louis, Châtelet, carrer Montyon... disset, divuit...

Ara la dutxa. Era com si el veiés a sota, tot just començada la pluja, amb els ulls clucs i cercant a les palpentes la tovallola que deixava en un cantell de la banyera. Quan la trobava, mantenia el braç estirat perquè no es mullés i deixava passar cinc minuts. Extravagàncies. Com la de menjar caramels quan prenia el bany complet, el cos en remull i la boca plena de dolçor.

S'ha acabat, pensà. L'amor s'acaba. I s'acaba així, quietament. Com més tranquil l'imaginava sota la dutxa més creixia la seva ira. El deixaria. Ja es veia fent les maletes. I els detalls tenien tanta realitat, la seva imaginació els evocava tan vius, que gairebé sentia a les puntes dels dits la flonjor de la roba sedosa que desava recançosament, després de plegar-la, a la maleta massa petita perquè hi cabés tot. Oh, sí!, marxaria. Es veia al llindar. Sortiria de casa a punta de dia; baixaria l'escala sense fer soroll, gairebé de puntetes.

Però ell la sentiria. No l'haurien despertat els passos lleus, sinó una sensació misteriosa de soledat. Baixaria al seu darrera com un boig, li agafaria el braç quan ja hauria arribat al primer pis. El diàleg seria breu, amb silencis més eloqüents que les paraules.

— Et deixo —li diria en veu baixa.

— ¿Què dius? —preguntaria atònit.

Podria deixar tanta tendresa? La miraria tristíssim: tants mots, tants carrers de París, tants acabaments de tarda, quan l'amor tot just el somiaven... No comptava, ara. Mirava el mapa. Davant de cada edifici important ell li havia dit: "T'estimo." Li havia dit "t'estimo", quan travessaven un carrer, asseguts a la terrassa d'un cafè, sota cada arbre de les Tulles. Escribia "t'estimo" en un bocí de paper i d'amagat l'hi posava a la mà, fet una boleta, quan ella menys hi pensava. Escribia "t'estimo" sobre un trosset de fusta que arrencava a la capsa de llumins, en un vidre entelat de l'autobús. Li deia "t'estimo", així, amb una gran joia, com si no esperés res més, com si la felicitat fos només poder dir "t'estimo". Aquí on ara els seus ulls s'aturaven, a la punta de l'illa —l'aigua i el cel eren blaus, tendrament blaus l'horitzó i el riu—, també li havia dit "t'estimo". Veia la Plaça de la Concòrdia un vespre de pluja. L'asfalt lluent reflectia els llums i a terra, de cada llum, naixia un riu de claror. Veia avançar, com si mirés d'un terrat estant, un paraigua. A cada punta de barnilla una gota d'aigua i al voltant del paraigua minúscul, París: les teulades, les xemencies, les filagarses de boira, els carrers profunds, els ponts sobre l'aigua llisa. El mal temps havia desat dintre les cases totes les senyores que fan mitja pels parcs al costat dels infants més rossos i havia deixat al carrer els que s'estimen i les roses i les tulipes dels jardins.

Els havia deixats a ells dos sota del paraigua, amb els seus "t'estimo", ja recíprocs, i una gran nostàlgia d'amor.

Ella li diria, encara en el replà del primer pis: "Si ja no ens estíem, per què vols que em quedi?" Ho diria en plural, no perquè fos la veritat, sinó per fer irrevocable la seva decisió als ulls d'ell i obligar-lo a creure que no hi havia remei. Al carrer trobaria la pluja. No la pluja dels enamorats, sinó la dels qui la vida fa tristos a cops d'amarguesa, la que duu fang i fred, la pluja bruta que fa rondinar els pobres perquè els vestits i les sabates es fan malbé i fa estar malalts els nens que es mullen els peus quan van a l'escola. Pujaria al tren sense esma. Un tren amb els vidres bruts, amb milers de gotes acarrerades en regallims. Després seguiria el soroll de les rodes i el xiulet estrident. *Fi.*

Una altra vida començaria. Hauria d'atacar-la sense enyorament, amb molta força de voluntat. Dir: "avui començo a viure, darrera meu no hi ha res." Com l'acolliria la seva germana? I el seu cunyat?

Trobaria Gògol, gros, feixuc, amb el pelatge blanc, brut; amb els ulls sense vida, maculats de taques roges. El seu cunyat l'havia batejat a l'època de la seva passió per la literatura russa, passió que els mots creuats havien substituït. L'havia descobert cargolat com un rebuig ran d'un marge. Apiadat l'havia pujat en el seu Ford i no s'havia adonat que era cec fins al cap d'una estona de tenir-lo a casa. Marta rondinà. Un gos cec, de què serviria? Però feia tanta pena llençar-lo... Caminava a poc a poc, amb el cap cot, i topava amb els mobles. Quan, ajagut en un racó o al mig d'una cambra, algú s'apropava, alçava el cap com si mirés el cel. Se'l quedaren. Però deprimia veure'l.

"Bon dia, Teresa", diria la seva germana en veure-la; "com sempre, sense avisar. Pere, hi ha Teresa, deixa els mots creuats i vine..." Tot serien alegrois. Ella sentiria una gran soledat; la casa fora poble, amb la marquesina sense vidres —no que s'haguessin trencat, sinó que mai no havien estat posats—, li semblaria sòrdida. Les parets eren plenes de dibuixos que Pere havia fet a estones perdudes, uns dibuixos surrealistes abominables que feien rodar el cap.

"Quina sorpresa, cunyada!" Vint anys de burocràcia no li havien fet perdre vivacitat en el parlar, ni la frescor de la rialla, però en els ulls hi havia tristesa i cobejança: era la mirada d'un que s'ofega sense veu ja per demanar auxili.

Se li entelaren els ulls. Ja no veia els colors del mapa, tan tendres.

50 A la cambra de bany, ara, hi havia un gran silenci. Es devia

posar la corbata, es devia pentinar. Aviat vindria. De pressa, de pressa, pensà: poder fer recular el temps, tornar enrera. Tornar a la caseta vora el mar de l'any passat. El cel, l'aigua, les palmeres, el foc vermell del sol, reflectit en els vidres del balcó a la posta. Un llessamí florit arrapat al balcó. I els núvols, les onades, el vent que tanca les finestres amb violència... Tot era dintre del cor.

Un esclat de sanglots i sospirs sotragà el llit. Plorava desesperadament com si un riu de llàgrimes s'empenyés per sortir-li pels ulls. Com més s'esforçava per contenir-se més acerb es feia el dolor. "Teresa, què tens?" Ell estava al seu costat sorprès i indecis. Oh, poder aturar aquell plor, dominar-se... Però la seva veu excità una altra crisi de llàgrimes. S'assegué al llit, ben prop d'ella, li voltà l'espatlla amb el braç i li besà els cabells. No sabia què dir, ni comprenia. Tornava a tenir-lo. El tenia al seu costat amb tot el que hi havia en el mapa i més encara. Molt més del que es pot dir; l'olor que feia d'aigua era la pluja sobre el paraigua, sobre el riu llis i esgarrifat, les gotes irisades a les puntes de les fulles, les gotes amagades entre les fulles de les roses. Les roses 'no les bevien, aquelles gotes irisades, secretes. Les guardaven com ella els petons, gelosament.

Podia dir-li la veritat? Ara que el tenia a la vora amb el rostre ple d'angoixa, tot decantat cap a ella, donat a ella tan absolutament, el drama muntat en mitja hora se li desfeia com neu al foc. "No vols dir què tens?" Li apartava suaument els cabells dels polsos i la besava. No podia dir res, sentia un gran repòs. Ell llençà el mapa a terra, l'abraçà com hauria abraçat una criatura. Ell, pensà, l'estimava de debò i mai no hauria pogut pensar les coses absurdes que ella a vegades pensava. Havien fet tant camí junts! Eren un de sol enmig de tota la gent.

I aquella noia plena d'ira, que volia agafar un tren, que volia fugir i baixar les escales d'amagat i precipitadament, es fonia. Se l'enduia com a les bruixes el fum. Sortia per una xemeneia imaginària, el vent la prenia i la desfeia fins a no deixar-ne res. Arraulida hi havia una noia sense espines, sense exabruptes, una noia que es quedava, ignorant que tirànicament l'empresonaven quatre parets i un sostre de tendresa.

M. Rodoreda: "Tots els contes"